KALIDASA

ABHIJNANASAKUNTALAM

अथ

श्रीकालिदासविरचितमभिज्ञानशकुन्तलं

नाम नाटकं

1846

Bonnae

180Nb81-3

अथ

प्राकृतभाषाव्याख्या

XII E.65

या सृष्टिः स्रष्टुराद्या वहति विधिहुतं या हविर्या च होत्री
ये द्वे कालं विधत्तः श्रुतिविषयगुणा या स्थिता व्याप्य विश्वम् ।
यामाहुः सर्वबीजप्रकृतिरिति यया प्राणिनः प्राणवन्तः
प्रत्यक्षाभिः प्रपन्नस्तनुभिरवतु वस्ताभिरष्टाभिरीशः ॥ १ ॥

नान्द्यन्ते

सूत्रधारः । (नेपथ्याभिमुखमवलोक्य) आर्ये । यदि नेपथ्यविधानमवसितम् इतस्तावदागम्यताम् ।

(प्रविश्य)

नटी । अज्ज । इअम्हि । आणवेदु अज्जो को णिओओ अणुचिट्ठीअदु त्ति ।

सूत्रधारः । आर्ये । अभिरूपभूयिष्ठा परिषदियम् । अद्य खलु कालिदासग्रथितवस्तुना नवेनाभिज्ञानशकुन्तलाख्येन नाटकेनोपस्थातव्यमस्माभिः । तत्प्रतिपात्रमाधीयतां यत्नः ।

नटी । सुविहिदप्पओअदाए अज्जस्स ण किं पि परिहाइस्सदि ।

सूत्रधारः । आर्ये । कथयामि ते भूतार्थम् ।

आ परितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम् ।
बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः ॥ २ ॥

[illegible]

सूत्रधारः । [illegible] प्रतिपद्य [illegible]

नटी । [illegible]

सूत्रधारः । [illegible]

[illegible] शालि [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ ३ ॥

नटी । [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ ४ ॥

सूत्रधारः । [illegible]

[illegible] भवतो [illegible]

[illegible] ।

नटी । [illegible]

[illegible]

सूत्रधारः । [illegible]

[illegible] खलु [illegible]

[illegible]

एष [illegible] ॥ ५ ॥

[illegible]

॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] । [illegible] । अविघ्नमस्तु ।

कल्याणाद्रिं [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] ॥ १ ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ॥ ॥

[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible]

[illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]

[illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] न [illegible] [illegible] ।

[illegible] । [illegible] [illegible] ।

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

वैयाकरणाः । [illegible] इत्यलम् । [illegible]

कर्तव्यः ।

न खलु न खलु बाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्

मृदुनि मृगशरीरे तूलराशाविवाग्निः ।

क्व बत हरिणकानां जीवितं चातिलोलं

क्व च निशितनिपाताः वज्रसाराः शरास्ते ॥ १० ॥

तत्सखि [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] ॥ ११ ॥

राजा । एष [illegible] ।

वैखानसः । [illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥ १२ ॥

[illegible] । [illegible] ।

[illegible] । [illegible] ।

[illegible] । राजन् । समिदाहरणाय प्रस्थिता वयं । एष [illegible] [illegible] [illegible] दृश्यते । न [illegible] [illegible] [illegible] प्रतिगृह्यन्तामातिथेयाः सत्काराः । अपि च

[illegible]

[illegible] ॥ १३ ॥

राजा । अपि संनिहितो [illegible] ।

[illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] प्रतिकूलं [illegible] ।

राजा । भवतु [illegible] । सा [illegible] महर्षेः कथयिष्यति ।

[illegible] । साधयामस्तावत् । [illegible]

राजा । सूत । चोदयाश्वान् । पुण्याश्रमदर्शनेन तावदात्मानं पुनी[illegible] ।

[illegible] । [illegible] [illegible] ।

राजा । [illegible] सूत । अकथिता अपि ज्ञायन्त एव यथा

[illegible]

सूत्रम् । [illegible]

टीका । [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

सूत्रम् । [illegible]

टीका । [illegible]

[illegible] ॥

सूत्रम् । [illegible]

टीका । [illegible] सूत्र । [illegible]

इदं [illegible]

[illegible] प्रत्य[illegible] । [illegible] विचनो [illegible] ।

सूत्रम् । [illegible]

टीका । [illegible]

[illegible]

[illegible]

अथवा [illegible] ॥

[illegible] । इदं इदं [illegible] ।

टीका । [illegible] अथ । [illegible]

[illegible] । [illegible] अथ । [illegible]

[illegible] ।

राजा । अहो मधुरमासां दर्शनम् ।

शुद्धान्तदुर्लभमिदं वपुराश्रमवासिनो यदि जनस्य ।
दूरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः ॥ १७ ॥

यावदिमां छायामाश्रित्य प्रतिपालयामि । (इति विलोकयन् स्थितः)

[illegible]

शकुन्तला । इदो इदो सहीओ ।

अनसूया । हला सउन्तले । तुवत्तो वि तादकस्सवस्स अस्समरुक्खआ पिअदरेत्ति तक्केमि । जेण णोमालिआकुसुमपेलवा तुमं वि एदाणं आलवालपूरणे णिउत्ता ।

शकुन्तला । ण केवलं तादणिओओ एव्व । अत्थि मे सोदरसिणेहो एदेसु । (इति वृक्षसेचनं रूपयति)

राजा । कथमियं सा कण्वदुहिता । असाधुदर्शी खलु तत्रभवान्काश्यपः । य इमामाश्रमधर्मे नियुङ्क्ते ।

इदं किलाव्याजमनोहरं वपु-
स्तपःक्षमं साधयितुं य इच्छति ।
ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया
शमीलतां छेत्तुमृषिर्व्यवस्यति ॥ १८ ॥

भवतु । पादपान्तरित एव विस्रब्धं तावदेनां पश्यामि । (इति तथा करोति)

शकुन्तला । सहि अणसूए । अदिपिणद्धेण वक्कलेण पिअंवदाए णिअन्तिदम्हि । सिढिलेहि दाव णं ।

अनसूया । तह । (इति शिथिलयति)

प्रियंवदा । (सहासम्) एत्थ पओहरवित्थारइत्तअं अत्तणो जोव्वणं उवालह । मं किं उवालहसि ।

राजा। सम्यगियमाह।

इदमुपहितसूक्ष्मग्रन्थिना स्कन्धदेशे
स्तनयुगपरिणाहाच्छादिना वल्कलेन।
वपुरभिनवमस्याः पुष्यति स्वां न शोभां
कुसुममिव पिनद्धं पाण्डुपत्रोदरेण॥ १८॥

काममननुरूपमस्या वपुषो वल्कलं। न पुनरलंकारश्रियं न पुष्यति। कुतः।

सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति।
इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्॥ १९॥

शकुन्तला। एसो वादेरिदपल्लवङ्गुलीहिं तुवरेदि विअ मं केसररुक्खओ। जाव णं संभावेमि। [illegible]

प्रियंवदा। हला सउन्दले। एत्थ दाव मुहुत्तअं चिट्ठ। जाव तुए उवगदाए लदासणाहो विअ अअं केसररुक्खओ पडिभादि।

शकुन्तला। अदो क्खु पिअंवदासि तुमं।

राजा। प्रियमपि तथ्यमाह शकुन्तलां प्रियंवदा। अस्याः खलु

अधरः किसलयरागः कोमलविटपानुकारिणौ बाहू।
कुसुममिव लोभनीयं यौवनमङ्गेषु संनद्धम्॥ २०॥

अनसूया। हला सउन्दले। इअं सअंवरवहू सहआरस्स तुए किदणामहेआ वणजोसिणित्ति णोमालिआ। णं विसुमरिदासि।

शकुन्तला। तदा अत्ताणं वि विसुमरिस्सं। [illegible]

कुला । रमणीये खलु काले इमस्य लतापादपमिथुनस्य व्यतिकरः संवृत्तः । नवकुसुमयौवना वनज्योत्स्ना । बद्धपल्लवतयोपभोगक्षमः सहकारः । (इति पश्यन्ती तिष्ठति ।)

प्रियंवदा । अनसूये । जानासि । किं शकुन्तला वनज्योत्स्नामतिमात्रं प्रेक्षत इति ।

अनसूया । न खलु विभावयामि । कथय ।

प्रियंवदा । यथा वनज्योत्स्नानुरूपेण पादपेन संगता अपि नाम एवमहमप्यात्मनोऽनुरूपं वरं लभेयेति ।

शकुन्तला । एष नूनं तवात्मगतो मनोरथः । (इति कलशमावर्जयति ।)

राजा । अपि नाम कुलपतेरियमसवर्णक्षेत्रसंभवा स्यात् । अथवा कृतं संदेहेन ।

असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा
यदार्यमस्यामभिलाषि मे मनः ।
सतां हि संदेहपदेषु वस्तुषु
प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः ॥ २० ॥

तथापि तत्त्वत एनामुपलप्स्ये ।

शकुन्तला । (ससंभ्रमम्) अम्मा सलिलसेकसंभ्रमोद्गतो नवमालिकामुज्झित्वा वदनं मे मधुकरोऽभिवर्तते । (इति भ्रमरबाधां रूपयति ।)

राजा । (सस्पृहम्)

चलापाङ्गां दृष्टिं स्पृशसि बहुशो वेपथुमतीं
रहस्याख्यायीव स्वनसि मृदु कर्णान्तिकचरः ।
करौ व्याधुन्वत्याः पिबसि रतिसर्वस्वमधरं
वयं तत्त्वान्वेषान्मधुकर हतास्त्वं खलु कृती ॥ २२ ॥

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

शकुन्तला । [illegible] ।

उभे । [illegible] ।

राजा । [illegible] ।

शकुन्तला । [illegible] ।

राजा । [illegible]

[illegible] ।

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

अनसूया । [illegible] ।

राजा । [illegible] ।

[illegible]

प्रियंवदा । [illegible] । इदं [illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible]

म्भाग धर्मारण्यमिदमायातः ।

अनसूया । सणाहा दाणिं धम्मआरिणो ।

(शकुन्तला शृङ्गारलज्जां निरूपयति ।)

सख्यौ । (उभयोराकारं विदित्वा ...) हला, सउन्दले । जइ एत्थ अज्ज तादो संणिहिदो भवे ।

शकुन्तला । (सरोषम्) तदो किं भवे ।

सख्यौ । इमं जीविदसव्वस्सेणावि अदिधिविसेसं किदत्थं करिस्सादि ।

शकुन्तला । तुम्हे अवेध । किंपि हिअए करिअ मन्तेध । ण वो वअणं सुणिस्सं ।

राजा । वयमपि तावद्भवत्यौ सखीगतं पृच्छामः ।

सख्यौ । अज्ज । अणुग्गहो विअ इअं अब्भत्थणा ।

राजा । भगवान्काश्यपः शाश्वते ब्रह्मणि स्थित इति प्रकाशः । इयं च वः सखी तदात्मजेति कथमेतत् ।

अनसूया । सुणादु अज्जो । अत्थि कोवि कोसिओत्ति गोत्तणामहेओ महप्पहावो राएसी ।

राजा । अस्ति । श्रूयते ।

अनसूया । तं णो पिअसहीए पहवं अवगच्छ । उज्झिआए सरीरसंवड्ढणादीहिं तादकस्सवो से पिदा ।

राजा । उज्झितशब्देन जनितं मे कौतूहलं । आ मूलाच्छ्रोतुमिच्छामि ।

अनसूया । सुणादु अज्जो । गोदमीतीरे पुरा किल तस्स राएसिणो उग्गे तवसि वट्टमाणस्स किंपि जादसङ्केहिं देवेहिं मेणआ णाम अच्छरा पेसिदा णिअमविग्घकारिणी ।

राजा । अस्त्येतदन्यसमाधिभीरुत्वं देवानाम् ।

अनसूया । तदो वसन्तोदारसमए से उम्मादइत्तअं रूअं पेक्खिअ ।

(इत्यर्धोक्ते लज्जया विरमति ।)

राजा । परस्तादवगम्यत एव । सर्वथाप्सरःसंभवैषा ।

अनसूया । अह इं ।

राजा । उपपद्यते ।

मानुषीषु कथं वा स्यादस्य रूपस्य संभवः ।
न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात् ॥ २५ ॥

(शकुन्तलाधोमुखी तिष्ठति ।)

राजा । (आत्मगतम्) । लब्धावकाशो मे मनोरथः । किंतु सख्याः परिहासोदाहृतां वरप्रार्थनां श्रुत्वा धृतद्वैधीभावकातरं मे मनः ।

प्रियंवदा । (सस्मितं शकुन्तलां विलोक्य नायकाभिमुखी भूत्वा ।) पुणो वि वत्तुकामो विअ अज्जो ।

(शकुन्तला सखीमङ्गुल्या तर्जयति ।)

राजा । सम्यगुपलक्षितं भवत्या । अस्ति नः सच्चरितश्रवणलोभादन्यदपि प्रष्टव्यम् ।

प्रियंवदा । अलं विआरिअ । अणिअन्तणाणुओओ तवस्सिअणो णाम ।

राजा । इति सखीं ते ज्ञातुमिच्छामि ।

वैखानसं किमनया व्रतमा प्रदानाद्
व्यापाररोधि मदनस्य निषेवितव्यम् ।
अत्यन्तमात्मसदृशेक्षणवल्लभाभि-
राहो निवत्स्यति समं हरिणाङ्गनाभिः ॥ २६ ॥

स्थाने धर्मारण्यमिदमाभाति ।

अनसूया । साअदं दाणिं धम्मआरिणो ।

(शकुन्तला शृङ्गारलज्जां निरूपयति)

सख्यौ । [illegible] हला सउन्दले । जइ इत्थ अज्ज तादो संणिहिदो भवे ।

शकुन्तला । तदा किं भवे ।

सख्यौ । इमं जीविदसव्वस्सेणावि आदिहिविसेसं किदत्थं करिस्सादि ।

शकुन्तला । तुम्हे अवेध । किंपि हिअए करिअ मन्तेध । ण वो वअणं सुणिस्सं ।

राजा । वयमपि तावद्भवत्योः सखीगतं पृच्छामः ।

सख्यौ । अज्ज । अणुग्गहो विअ इअं अब्भत्थणा ।

राजा । भगवान्काश्यपः शाश्वते ब्रह्मणि स्थित इति प्रकाशः । इयं च वः सखी तदात्मजेति कथमेतत् ।

अनसूया । सुणादु अज्जो । अत्थि कोवि कोसिओत्ति गोत्तणामहेओ महप्पहावो राएसी ।

राजा । अस्ति । श्रूयते ।

अनसूया । तं णो पिअसहीए पहवं अवगच्छ । उज्झिआए सरीरसंवड्ढणादीहिं तादकस्सवो से पिदा ।

राजा । उज्झितशब्देन जनितं मे कौतूहलं । आ मूलाच्छ्रोतुमिच्छामि ।

अनसूया । सुणादु अज्जो । गोदमीतीरे पुरा किल तस्स राएसिणो उग्गे तवसि वट्टमाणस्स किंपि जादसङ्केहिं देवेहिं मेणआ णाम अच्छरा पेसिदा णिअमविग्घकारिणी ।

राजा । अस्त्येतदन्यसमवायिनि दैवम् ।

अनसूया । तदो वसन्तोदारसमए से उम्मादइत्तअं रूवं पेक्खिअ ।

(इत्यर्धोक्ते लज्जया विरमति ।)

राजा । परस्तादवगम्यत एव । सर्वथाप्सरःसंभवैषा ।

अनसूया । अह इं ।

राजा । उपपद्यते ।

मानुषीषु कथं वा स्यादस्य रूपस्य संभवः ।
न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात् ॥ २५ ॥

(शकुन्तलाधोमुखी तिष्ठति ।)

राजा । (आत्मगतम्) लब्धावकाशो मे मनोरथः । किंतु सख्याः परिहासोदाहृतां वरप्रार्थनां श्रुत्वा धृतद्वैधीभावकातरं मे मनः ।

प्रियंवदा । (सस्मितं शकुन्तलां विलोक्य नायकाभिमुखी भूत्वा ।) पुणो वि वत्तुकामो विअ अज्जो ।

(शकुन्तला सखीमङ्गुल्या तर्जयति ।)

राजा । सम्यगुपलक्षितं भवत्या । अस्ति नः सच्चरितश्रवणलोभादन्यदपि प्रष्टव्यम् ।

प्रियंवदा । अलं विआरिअ । अणिअन्तणाणुओओ तवस्सिअणो णाम ।

राजा । सखीं ते ज्ञातुमिच्छामि ।

वैखानसं किमनया व्रतमा प्रदानाद्
व्यापाररोधि मदनस्य निषेवितव्यम् ।
अत्यन्तमेव मदिरेक्षणवल्लभाभि-
राहो निवत्स्यति समं हरिणाङ्गनाभिः ॥ २६ ॥

प्रियंवदा । अहव । [illegible] [illegible] । [illegible]

उण से आअन्तुअस्स [illegible] संवादो ।

राजा । [illegible] सुलभेयं खलु प्रार्थना ।

भव हृदय साभिलाषं संप्रति संदेहनिर्णयो जातः ।

आशङ्कसे यदग्निं तदिदं स्पर्शक्षमं रत्नम् ॥ २७ ॥

शकुन्तला । [illegible] अणसूए गमिस्सं दाव ।

अनसूया । किंणिमित्तं ।

शकुन्तला । इमं असंबद्धप्पलाविणिं पिअंवदं अज्जाए गोदमीए णिवेदइस्सं ।

अनसूया । सहि । ण जुत्तं अस्समवासिणो जणस्स अकिदसक्कारं अदिधिविसेसं उज्झिअ सच्छन्ददो गमणं । [illegible]

राजा । [illegible] अहो चेष्टाप्रतिरूपिका कामिजनमनोवृत्तिः । अहं हि

अनुयास्यन्मुनितनयां सहसा विनयेन वारितप्रसरः ।

स्थानादनुच्चलन्नपि गत्वेव पुनः प्रतिनिवृत्तः ॥ २८ ॥

प्रियंवदा । [illegible] हला । ण दे जुत्तं गन्तुं ।

शकुन्तला । [illegible] किंणिमित्तं ।

प्रियंवदा । रुक्खसेअणाइं दुवे धारेसि मे । एहि दाव । अत्ताणं मोचिअ तदो गमिस्ससि । इति बलादेनां निवर्तयति ।

राजा । भद्रे । वृक्षसेचनादेव परिश्रान्तामत्रभवतीं लक्षये । तथा ह्यस्याः

स्रस्तांसावतिमात्रलोहिततलौ बाहू घटोत्क्षेपणा

दद्यापि स्तनवेपथुं जनयति श्वासः प्रमाणाधिकः ।

बद्धं कर्णशिरीषरोधि वदने घर्माम्भसां जालकं
बन्धे स्रंसिनि चैकहस्तयमिताः पर्याकुला मूर्धजाः ॥ २९ ॥

तदहमेनामनृणां करोमि । (इत्यङ्गुलीयं दातुमिच्छति ।)

(उभे नाममुद्राक्षराण्यनुवाच्य परस्परमवलोकयतः ।)

राजा । अलमस्मानन्यथा संभाव्य । राज्ञः प्रतिग्रहो ऽयमिति राजपुरुषं मामवगच्छथ ।

प्रियंवदा । तेण हि ण अरिहदि एदं अङ्गुलीअअं अङ्गुलीविओअं । अज्जस्स वअणेण अणिरिणा दाणिं एसा । (किंचिद्विहस्य ।) हला सउन्दले मोइदासि अणुअम्पिणा अज्जेण अहवा महाराएण । गच्छ दाणिं ।

शकुन्तला । (आत्मगतम् ।) जइ अत्तणो पहविस्सं । (प्रकाशम् ।) का तुमं विसज्जिदव्वस्स रुन्धिदव्वस्स वा ।

राजा । (शकुन्तलां विलोक्य । आत्मगतम् ।) किं नु खलु यथा वयमस्यामेवमियमप्यस्मान्प्रति स्यात् । अथवा लब्धावकाशा मे प्रार्थना । कुतः ।

वाचं न मिश्रयति यद्यपि मद्वचोभिः
कर्णं ददात्यभिमुखं मयि भाषमाणे ।
कामं न तिष्ठति मदाननसंमुखीना
भूयिष्ठमन्यविषया न तु दृष्टिरस्याः ॥ ३० ॥

नेपथ्ये । भो भोस्तपस्विनः । संनिहितास्तपोवनसत्त्वरक्षायै भवत । प्रत्यासन्नः किल मृगयाविहारी पार्थिवो दुष्यन्तः ।

तुरगखुरहतस्तथा हि रेणु-
र्विटपविषक्तजलार्द्रवल्कलेषु ।

पतति परिणतारुणप्रकाशः

शलभसमूह इवाश्रमद्रुमेषु ॥ ३१ ॥

अपि च ।

तीव्राघातप्रतिहततरुस्कन्धलग्नैकदन्तः

पादाकृष्टव्रततिवलयासङ्गसञ्जातपाशः ।

मूर्तो विघ्नस्तपस इव नो भिन्नसारङ्गयूथो

धर्मारण्यं प्रविशति गजः स्यन्दनालोकभीतः ॥ ३२ ॥

(सर्वाः कर्णं दत्त्वा किंचिदिव सम्भ्रान्ताः)

राजा । (स्वगतम्) अहो धिक् । पौरा अस्मदन्वेषिणस्तपोवनमुपरुन्धन्ति । भवतु । प्रतिगमिष्यामस्तावत् ।

सख्यौ । अज्ज । इमिणा आरण्णअवुत्तन्तेण पज्जाउलम्ह । अणुजाणाहि णो उडअगमणस्स ।

राजा । (ससंभ्रमम्) गच्छन्तु भवत्यः । वयमप्याश्रमपीडा यथा न भविष्यति तथा प्रयतिष्यामहे ।

(सर्वा उत्तिष्ठन्ति)

सख्यौ । अज्ज । असंभाविदअदिहिसक्कारं भूयोवि पेक्खणणिमित्तं लज्जेमो अज्जं विण्णविदुं ।

राजा । मा मैवं । दर्शनेनैव भवतीनां पुरस्कृतोऽस्मि ।

शकुन्तला । अणसूए । अहिणवकुससूईए परिक्खदं मे चलणं । कुरवअसाहापरिलग्गं च वक्कलं । दाव परिपालेध मं । जाव णं मोआवेमि । (इति राजानमवलोकयन्ती सव्याजं विलम्ब्य सह सखीभ्यां निष्क्रान्ता ।)

राजा । मन्दौत्सुक्योऽस्मि नगरगमनं प्रति । यावदनुयात्रिकान्समेत्य नातिदूरे तपोवनस्य निवेशयेयं । न खलु शक्नोमि

[illegible] निवर्तयितुं । मम हि

गच्छति पुरः शरीरं धावति पश्चादसंस्तुतं चेतः ।
चीनांशुकमिव केतोः प्रतिवातं नीयमानस्य ॥ ३३ ॥

। इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।

॥ प्रथमोऽङ्कः ॥

(ततः प्रविशति विषण्णो विदूषकः ।)

विदूषकः । (निःश्वस्य) । भो दिट्ठं । एदस्स मिअआसीलस्स रण्णो वअस्सभावेण णिव्विण्णो म्हि । अअं मिओ अअं वराहो । अअं सद्दूलो त्ति मज्झण्णे वि गिम्हविरलपादवच्छाआसु वणराईसु आहिण्डीअदि अडवीदो अडविं । पत्तसंकरकसाआइं कडुआइं गिरिणईजलाइं पीअन्ति । अणिअदवेलं सुल्लमंसभूइट्ठो आहारो अण्हीअदि । तुरगाणुधावणकण्डिदसन्धिणो रत्तिम्मि वि णिकामं सइदव्वं णत्थि । तदो महन्ते एव्व पच्चूसे दासीएपुत्तेहिं सउणिलुद्धएहिं वणग्गहणकोलाहलेण पडिबोधिदो म्हि । एत्तएण दाणिं वि पीडा ण णिक्कमदि । तदो गण्डस्स उवरि पिण्डआ संवुत्ता । हिओ किल अम्हेसु ओहीणेसु तत्तहोदो मिआणुसारेण अस्समपदं पविट्ठस्स तावसकण्णआ सउन्दला णाम मम अधण्णदाए दंसिदा । संपदं णअरगमणस्स मणं कहं वि ण करेदि । अज्ज वि तस्स तं एव्व चिन्तअन्तस्स अक्खीसु पभादं आसि । का गदी । जाव णं किदाचारपरिक्कमं पेक्खामि । (परिक्रम्यावलोक्य च ।) एसो बाणासणहत्थाहिं जवणीहिं वणपुप्फमालाधारिणीहिं परिवुदो इदो एव्व आअच्छदि पिअवअस्सो । भोदु । अङ्गभङ्गविअलो विअ भविअ चिट्ठिस्सं ।

अह इच्छामि णाम णिराणं लादिस्सं । (इ । हरकारवणाजण्ट तत । ।
। आत. पदिर्द, व ति । व्यो. आहू । ततो ॥

राजा ।

कामं प्रिया न सुलभा मनस्तु तद्भावदर्शनाश्वासि ।
अकृतार्थे ऽपि मनसिजे रतिमुभयप्रार्थना कुरुते ॥ ११ ॥

स्मितं कृत्वा एवमात्माभिप्रायसंभावितेष्टजनचित्तवृत्तिः प्रार्थयिता विडम्ब्यते । तथाहि ।

स्निग्धं वीक्षितमन्यतो ऽपि नयनं यत्प्रेरयन्त्या तया
यातं यच्च नितम्बयोर्गुरुतया मन्दं विलासादिव ।
मा गा इत्युपरुद्धया यदपि सा सासूयमुक्ता सखी
सर्वं तत्किल मत्परायणमहो कामी स्वतां पश्यति ॥ १२ ॥

विदूषकः । (स विषादम्) । भो वअस्स । ण मे दुक्खआसा पक्कि (?) रन्ति । ता आआमणाण दीआअइस्सं ।

राजा । कुतो ऽयं मात्रापवातः ।

विदूषकः । कहं किल तुमं अम्हे आउलीकरिअ अस्सुकारणं पुच्छसि ।

राजा । न खल्वनुगच्छामि ।

विदूषकः । भो वअस्स । जं वदन्तो पुरूरवो विडम्बेदि । तं किं अत्तणो पच्चाअणा । णं णाईवअस्स ।

राजा । नहि विगमस्तत्र कारणं ।

विदूषकः । भणन्ति भवं ।

राजा । कथमिव ।

विदूषकः । एव्व राअकज्जाणा उज्झिअ इध्याणिम आउलीकरेस अणा

चलवुत्तिणा लुद्ध हिंडिदव्वं । तं गमिस्सं पच्चक्खे माणवत्तगादो अणि सीण सिढि- लिअसंधिबन्धाणं मम गत्ताणं अणीसम्हि संवुत्तो । ता पसाद इच्छामि विसज्जिदुं मं एक्कंपि दाव विस्सामदुं ।

राजा । स्वगतं । अयं चैवमाह । ममापि काश्यपसुतामनुस्मृत्य मृगयाविक्लवं चेतः । कुतः ।

> न नमयितुमधिज्यमस्मि शक्तो
> धनुरिदमाहितसायकं मृगेषु ।
> सहवसतिमुपेत्य यैः प्रियायाः
> कृत इव मुग्धविलोकितोपदेशः ॥ २६ ॥

विदूषकः । राज्ञो मुखं विलोक्य । अत्तभवं किंपि हिअए करिअ मंतेदि । अरण्णे मए रुदिदं आसि ।

राजा । सस्मितं । किमन्यत् । अनतिक्रमणीयं मे सुहृद्वाक्यमिति स्थितोऽस्मि ।

विदूषकः । चीरं जीव । इति गन्तुमिच्छति ।

राजा । वयस्य । तिष्ठ । सावशेषं मे वचः ।

विदूषकः । आणवेदु भवं ।

राजा । विश्रान्तेन भवता ममाप्येकस्मिन्ननायासे कर्मणि सहायेन भवितव्यं ।

विदूषकः । किं मोदअखण्डिआए । तेण हि सुगहीदो अअं जणो ।

राजा । यत्र वक्ष्यामि । कः कोऽत्र भोः ।

प्रविश्य

दौवारिकः । प्रणम्य । आणावेदु भट्टा ।

राजा । रैवतक । सेनापतिस्तावदाहूयताम् ।

दौवारिकः । तह । इति निष्क्रम्य सेनापतिना सह पुनः प्रविश्य । एसो अज्जो वअणुक्कण्ठो इदो दिण्णदिट्ठी एव्व भट्टा चिट्ठदि । उवसप्पदु अज्जो ।

सेनापतिः । राजानमवलोक्य । दृष्टदोषापि स्वामिनि मृगया केवलं गुण एव संवृत्ता । तथा हि देवः

अनवरतधनुर्ज्यास्फालनक्रूरपूर्वं
रविकिरणसहिष्णु स्वेदलेशैरभिन्नम् ।
अपचितमपि गात्रं व्यायतत्वादलक्ष्यं
गिरिचर इव नागः प्राणसारं बिभर्ति ॥ ३७ ॥

उपेत्य । स्वामी जयतु । गृहीतश्वापदमरण्यं । किमन्यत्रावस्थीयते ।

राजा । मन्दोत्साहः कृतोऽस्मि मृगयापवादिना माढव्येन ।

सेनापतिः । जनान्तिकं । सखे । स्थिरप्रतिबन्धो भव । अहं तावत्स्वामिनश्चित्तवृत्तिमनुवर्तिष्ये । प्रकाशं । प्रलपत्वेष वैधेयः । ननु प्रभुरेव निदर्शनं ।

मेदश्छेदकृशोदरं लघु भवत्युत्थानयोग्यं वपुः
सत्त्वानामपि लक्ष्यते विकृतिमच्चित्तं भयक्रोधयोः ।
उत्कर्षः स च धन्विनां यदिषवः सिध्यन्ति लक्ष्ये चले
मिथ्यैव व्यसनं वदन्ति मृगयामीदृग्विनोदः कुतः ॥ ३८ ॥

विदूषकः । अत्तभवं पकिदिं आवण्णो । तुमं दाव अडवीदो अडविं आहिण्डन्तो णरणासिआलोलुवस्स जिण्णरिच्छस्स कस्स वि मुहे पडिस्ससि ।

राजा । भद्र सेनापते । आश्रमसंनिकृष्टे स्थिताः स्मः । अतस्ते

वचो नाभिनन्दामि । अथ तावत्

गाहन्तां महिषा निपानसलिलं शृङ्गैर्मुहुस्ताडितं
छायाबद्धकदम्बकं मृगकुलं रोमन्थमभ्यस्यतु ।
विश्रब्धं क्रियतां वराहततिभिर्मुस्ताक्षतिः पल्वले
विश्रामं लभतामिदं च शिथिलज्याबन्धमस्मद्धनुः ॥ ३९ ॥

सेनापतिः । यत्प्रभविष्णवे रोचते ।

राजा । तेन हि निवर्तय पूर्वगतान्वनग्राहिणः । यथा न मे सैनिकास्तपोवनमुपरुन्धन्ति । तथा निषेद्धव्याः । पश्य ।

शमप्रधानेषु तपोधनेषु
गूढं हि दाहात्मकमस्ति तेजः ।
स्पर्शानुकूला इव सूर्यकान्ता-
स्तदन्यतेजोऽभिभवाद्वमन्ति ॥ ४० ॥

विदूषकः । अंमिदो दे उच्छाहवुत्तन्तो ।

(निष्क्रान्तः सेनापतिः ।)

राजा । (परिजनं विलोक्य) अपनयन्तु भवत्यो मृगयावेशम् । रैवतक । त्वमपि स्वं नियोगमशून्यं कुरु ।

परिजनः । जं देवो आणवेदि । (इति निष्क्रान्तः)

विदूषकः । किदं भवदा णिम्मच्छिअं । संपदं एदस्सिं पादवच्छाआए विरइदलदाविदाणासणाए आसणे णिसीददु भवं । जाव अहं पि सुहासीणो होमि ।

राजा । गच्छाग्रतः ।

विदूषकः । एदु भवं ।

(उभौ परिक्रम्योपविष्टौ)

राजा । माढव्य । अनवाप्तचक्षुःफलोऽसि । येन त्वया दर्शनीयं वस्तु न दृष्टं ।

विदूषकः । णं भवं अग्गदो मे वट्टदि ।

राजा । सर्वः कान्तमात्मीयं पश्यति । तामाश्रमललामभूतां शकुन्तलामधिकृत्य ब्रवीमि ।

विदूषकः । (स्वगतम्) होदु । से अवसरं ण दाइस्सं । (प्रकाशम्) भो वअस्स । दे तावसकण्णआ अब्भत्थणीआ दीसइ ।

राजा । सखे । न परिहार्ये वस्तुनि पौरवाणां मनः प्रवर्तते ।

सुरयुवतिसंभवं किल मुनेरपत्यं तदुज्झिताधिगतम् ।
अर्कस्योपरि शिथिलं च्युतमिव नवमालिकाकुसुमम् ॥ ४५ ॥

विदूषकः । (हसित्वा) जह कस्सवि पिण्डखज्जूरेहिं उव्वेजिदस्स तिन्तिणीए अहिलासो भवे । तह इत्थिआरअणपरिभाविणो भवदो इअं अब्भत्थणा ।

राजा । न तावदेनां पश्यसि । येनैवमवादीः ।

विदूषकः । तं क्खु रमणिज्जं । जं भवदोवि विम्हअं उप्पादेदि ।

राजा । वयस्य । किं बहुना ।

चित्रे निवेश्य परिकल्पितसत्त्वयोगा
रूपोच्चयेन मनसा विधिना कृता नु ।
स्त्रीरत्नसृष्टिरपरा प्रतिभाति सा मे
धातुर्विभुत्वमनुचिन्त्य वपुश्च तस्याः ॥ ४६ ॥

विदूषकः । जइ एव्वं । पच्चादेसो दाणिं रूववदीणं ।

राजा । इदं च मे मनसि वर्तते ।

अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहै-
रनाविद्धं रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम् ।
अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रूपमनघं
न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः ॥ ३३ ॥

विदूषकः । तेण हि लहु परित्ताअदु णं भवं । मा कस्स वि तवस्सिणो इङ्गुदीतेल्लमिस्सचिक्कणसीसस्स हत्थे पडिस्सदि ।

राजा । परवती खलु तत्रभवती । न च संनिहितोऽत्र गुरुजनः ।

विदूषकः । अत्तभवन्तं अन्तरेण कीदिसो से दिट्ठिराओ ।

राजा । निसर्गादेवाप्रगल्भस्तपस्विकन्याजनः । तथापि तु

अभिमुखे मयि संहृतमीक्षितं
हसितमन्यनिमित्तकृतोदयम् ।
विनयवारितवृत्तिरतस्तया
न विवृतो मदनो न च संवृतः ॥ ३४ ॥

विदूषकः । ण क्खु दिट्ठमेत्तस्स तुह अङ्कं समारोहदि ।

राजा । मिथःप्रस्थाने पुनः शालीनतयापि काममाविष्कृतो भावस्तत्रभवत्या । तथा हि

दर्भाङ्कुरेण चरणः क्षत इत्यकाण्डे
तन्वी स्थिता कतिचिदेव पदानि गत्वा ।
आसीद्विवृत्तवदना च विमोचयन्ती
शाखासु वल्कलमसक्तमपि द्रुमाणाम् ॥ ३५ ॥

विदूषकः । तेण हि गहीदपाहेओ होहि । किदं तुए उववणं तवोवणं त्ति पेक्खामि ।

राजा । सखे । तपस्विभिः कैश्चित्परिज्ञातोऽस्मि । चिन्तय तावत् । केनापदेशेन सकृदप्याश्रमे वसामः ।

विदूषकः । को अवरो अवदेसो । तुमं राआ णं । णीवारछट्ठभाअं अम्हाणं उवहरन्तु त्ति ।

राजा । मूर्ख । अन्यद्भागधेयमेतेषां रक्षणे निपतति । यद्रत्नराशीनपि विहायाभिनन्द्यम् । पश्य ।

यदुत्तिष्ठति वर्णेभ्यो नृपाणां क्षयि तत्फलम् ।
तपःषड्भागमक्षय्यं ददत्यारण्यका हि नः ॥ १४ ॥

नेपथ्ये । हन्त सिद्धार्थौ स्वः ।

राजा । कर्णं दत्त्वा । अये धीरप्रशान्तस्वरैस्तपस्विभिर्भवितव्यम् ।

प्रविश्य

दौवारिकः । जेदु जेदु भट्टा । एदे दुवे इसिकुमारआ पडिहारभूमिं उवट्ठिदा ।

राजा । तेन ह्यविलम्बितं प्रवेशय तौ ।

दौवारिकः । एसो पवेसेमि । इति निष्क्रम्य ऋषिकुमाराभ्यां सह प्रविश्य । इदो इदो भवन्ता ।

उभौ राजानं विलोकयतः

प्रथमः । अहो दीप्तिमतोऽपि विश्वसनीयतास्य वपुषः । अथवा । उपपन्नमेतदृषिभ्यो नातिभिन्ने राजनि । कुतः ।

अध्याक्रान्ता वसतिरमुनाप्याश्रमे सर्वभोग्ये
रक्षायोगादयमपि तपः प्रत्यहं संचिनोति ।
अस्यापि द्यां स्पृशति वशिनश्चारणद्वन्द्वगीतः
पुण्यः शब्दो मुनिरिति मुहुः केवलं राजपूर्वः ॥ १५ ॥

द्वितीयः । गौतम । अयं स बलभित्सखो दुष्यन्तः ।

प्रथमः । अत्र किम् ।

द्वितीयः । तेन हि

नैतच्चित्रं यदयमुदधिश्यामसीमां धरित्री-
मेकः कृत्स्नां नगरपरिघप्रांशुबाहुर्भुनक्ति ।
आशंसन्ते समितिषु सुरा बद्धवैरा हि दैत्यै-
रस्याधिज्ये धनुषि विजयं पौरुहूते च वज्रे ॥ १८ ॥

उभौ । (उपगम्य) विजयस्व राजन् ।

राजा । (आसनादुत्थाय) अभिवादये भवन्तौ ।

उभौ । स्वस्ति भवते । (इति फलान्युपहरतः) ।

राजा । (शिरसा प्रतिगृह्य) आज्ञापयितुमिच्छामि ।

उभौ । विदितो भवानाश्रमसदामिहस्थः । तेन भवन्तं प्रार्थयन्ते ।

राजा । किमाज्ञापयन्ति ।

उभौ । तत्रभवतः कण्वस्य महर्षेरसान्निध्याद्रक्षांसि न इष्टिविघ्न-मुत्पादयन्ति । तत्कतिपयरात्रं सारथिद्वितीयेन भवता सनाथीक्रियता-माश्रम इति ।

राजा । अनुगृहीतोऽस्मि ।

विदूषकः । (अपवार्य) एसा दाणिं अनुऊला दे अब्भत्थणा ।

राजा । (स्मितं कृत्वा) रैवतक । मद्वचनादुच्यतां सारथिः । सबा-णासनं रथमुपस्थापयेति ।

दौवारिकः । जं देवो आणवेदि । (इति निष्क्रान्तः) ।

उभौ । (सहर्षम्)

अनुकारिणि पूर्वेषां युक्तरूपमिदं त्वयि ।
आपन्नाभयसत्रेषु दीक्षिताः खलु पौरवाः ॥ १९ ॥

राजा । (सपरिहासम्) । गच्छतु पुनर्भवान् । [illegible] पुरु [illegible] एव ।

उभौ । विजयस्व । (इति निष्क्रान्तौ) ।

राजा । (नाट्येन) । अस्मास्तु शकुन्तलादर्शने कृतकृत्य ।

विदूषकः । तुमं भवरिक्खादं आसि । दाणिं [illegible] वि न्हवि मा अवसादो ।

राजा । मा भैषीः । ननु मत्समीपे वर्तितः ।

विदूषकः । एस रक्खिदो दाणिं संवुत्तो म्हि ।

(प्रविश्य)

दौवारिकः । सज्जो रथो भट्टिणो विजअप्पत्थाणं पेक्खदि । एस उण णअरादो देवीणं आणत्तिकरो करभओ आअदो ।

राजा । (सादरम्) । किमम्बाभिः प्रेषितः ।

दौवारिकः । अहइं ।

राजा । ननु प्रवेश्यताम् ।

दौवारिकः । तह । (इति निष्क्रम्य करभकेन सह प्रविश्य) एसो भट्टा । उवसप्प ।

करभकः । जेदु जेदु भट्टा । देवी आणवेदि । आआमिणि चउत्थदिअहे पउत्तपारणो मे उववासो भविस्सदि । तहिं दीहाउणा अवस्सं संभाविदव्वो त्ति ।

राजा । इतस्तपस्विकार्यं । इतो गुरुजनाज्ञा । द्वयमप्यनतिक्रमणीयं । किमत्र प्रतिविधेयं ।

विदूषकः । तिसङ्कू विअ अन्तराले चिट्ठ ।

राजा । सत्यमाकुलीभूतो ऽस्मि ।

कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद्द्वैधीभवति मे मनः ।
पुरः प्रतिहतं शैले स्रोतः स्रोतोवहो यथा ॥ १७ ॥

(विचिन्त्य) । सखे । त्वमम्बया पुत्र इति प्रतिगृहीतः । अतो भवानितः प्रतिनिवृत्य तपस्विकार्यव्यग्रमानसं मामावेद्य तत्रभवतीनां पुत्रकृत्यमनुष्ठातुमर्हति ।

विदूषकः । मां रक्षोभीरुं गणयसि ।

राजा । (स्मितं कृत्वा) कथमेतद्भवति सम्भाव्यते ।

विदूषकः । यथा राजानुजेन गन्तव्यं तथा गच्छामि ।

राजा । ननु तपोवनोपरोधः परिहरणीय इति सर्वाननुयात्रिकांस्त्वयैव सह प्रस्थापयामि ।

विदूषकः । तेन हि युवराजोऽस्मीदानीं संवृत्तः ।

राजा । (स्वगतम्) । चपलोऽयं बटुः । कदाचिदस्मत्प्रार्थनामन्तःपुरेभ्यः कथयेत् । भवतु । एनमेवं वक्ष्ये । (विदूषकं हस्ते गृहीत्वा प्रकाशम्) वयस्य । ऋषिगौरवादाश्रमं गच्छामि । न खलु सत्यमेव तापसकन्यकायां ममाभिलाषः । पश्य ।

क्व वयं क्व परोक्षमन्मथो मृगशावैः सममेधितो जनः ।
परिहासविजल्पितं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वचः ॥ १८ ॥

विदूषकः । अथ किं ।

(इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।)

॥ द्वितीयोऽङ्कः ॥

(ततः प्रविशति यजमानः शिष्यः कुशानादाय)

शिष्यः । अहो महानुभावः पार्थिवो दुष्यन्तः । प्रविष्टमात्र एव तत्रभवति राजनि निरुपद्रवाणि नः कर्माणि प्रवृत्तानि भवन्ति ।

का कथा बाणसंधाने ज्याशब्देनैव दूरतः ।

हुंकारेणेव धनुषः स हि विघ्नानपोहति ॥ १२ ॥

यावदिमान्वेदिसंस्तरणार्थं दर्भानृत्विग्भ्य उपनयामि । (परिक्रम्यावलोक्य च आकाशे) प्रियंवदे । कस्येदमुशीरानुलेपनं मृणालवन्ति च नलिनीपत्राणि नीयन्ते । (श्रुतिमभिनीय) । किं ब्रवीषि । आतपलङ्घनाद्बलवदस्वस्था शकुन्तला । तस्याः शरीरनिर्वापणायेति । तर्हि त्वरितं गम्यताम् । सखि सा खलु भगवतः कण्वस्य कुलपतेरुच्छ्वसितम् । अहमपि तावद्वैतानिकं शान्त्युदकमस्यै गौतमीहस्ते विसर्जयिष्यामि ।

(इति निष्क्रान्तः ।)

॥ विष्कम्भकः ॥

ततः प्रविशति कामयमानावस्थो राजा।

राजा। (निःश्वस्य)

जाने तपसो वीर्यं सा बाला परवतीति मे विदितम्।
अलमस्मि ततो हृदयं तथापि नेदं निवर्तयितुम्॥ ५३॥

(मदनबाधां निरूप्य।) भगवन्कुसुमायुध, त्वया चन्द्रमसा च विश्वसनीयाभ्यामतिसंधीयते कामिजनसार्थः। कुतः।

तव कुसुमशरत्वं शीतरश्मित्वमिन्दो-
र्द्वयमिदमयथार्थं दृश्यते मद्विधेषु।
विसृजति हिमगर्भैरग्निमिन्दुर्मयूखै-
स्त्वमपि कुसुमबाणान्वज्रसारीकरोषि॥ ५४॥

(परिक्रम्य।) क्व नु खलु संस्थिते कर्मणि सदस्यैरनुज्ञातः श्रमक्लान्तमात्मानं विनोदयामि। (निःश्वस्य।) किं नु खलु मे प्रियादर्शनादृते शरणमन्यत्। यावदेनामन्विष्यामि। (सूर्यमवलोक्य।) इमामुग्रातपवेलां प्रायेण लतावलयवत्सु मालिनीतीरेषु ससखीजना शकुन्तला गमयति। तत्रैव तावद्गच्छामि। (परिक्रम्य संस्पर्शं रूपयित्वा।) अहो प्रवातसुभगोऽयमुद्देशः।

शक्यमरविन्दसुरभिः कणवाही मालिनीतरङ्गाणाम्।
अङ्गैरनङ्गतप्तैरविरलमालिङ्गितुं पवनः॥ ५५॥

(परिक्रम्यावलोक्य च।) अस्मिन्वेतसपरिक्षिप्ते लतामण्डपे संनिहितया तया भवितव्यम्। तथा हि। (अधो विलोक्य।)

अभ्युन्नता पुरस्तादवगाढा जघनगौरवात्पश्चात्।
द्वारेऽस्य पाण्डुसिकते पदपङ्क्तिर्दृश्यतेऽभिनवा॥ ५६॥

१ मान्यदिवपाण्डुरेणावलम्बिताङ्गी । परिश्रम ... । मदनं ... । अयं स्वल्पं नवनिर्वाणं । एषा मे मनोरथप्रियतमा सकुसुमास्तरणं शिलापट्टमधिशयाना सखीभ्यामन्वास्यते । भवतु । श्रोष्याम्यासां विश्रम्भकथितानि ।

साख्यौ । ... । हला सउन्दले । अवि सुहआदि दे णलिणावत्तवादो ।

शकुन्तला । किं वीजयन्ति मां सख्यौ ।

राजा । बलवदस्वस्थशरीरा शकुन्तला दृश्यते । ... न निःश्रेयसमातपदोषः स्यात् । उत यथा मे मनसि वर्तते । ... अथवा । कृतं संदेहेन ।

स्तनन्यस्तोशीरं शिथिलितमृणालैकवलयं
प्रियायाः साबाधं किमपि रमणीयं वपुरिदं ।
समस्तापः कामं मनसिजनिदाघप्रसरयो-
र्न तु ग्रीष्मस्यैवं सुभगमपराद्धं युवतिषु ॥ १७ ॥

प्रियंवदा । ... । अणसूए । तस्स राएसिणो पढमदंसणादो आरहिअ पज्जुस्सुआ विअ सउन्दला । किं णुक्खु से तण्णिमित्तो अअं आतङ्को भवे ।

अनसूया । सहि । मम वि ईदिसी आसङ्का हिअअस्स । होदु । पुच्छिस्सं दाव णं । ... सहि । पुच्छिदव्वासि किंपि । बलिअं क्खु दे संदावो ।

शकुन्तला । [illegible] ।

अनसूया । हला सउन्दले । [illegible] गरुणादस्स वुत्तन्तस्स । किंदु । तादिसी इदिहासणिबन्धेसु कामअमाणाणं अवत्था सुणीअदि । तादिसिं दे पेक्खामि । कहेहि । किं णिमित्तं दे संदावो । वियारं क्खु परमत्थदो अजाणिअ अणारम्भो पडिआरस्स ।

राजा । अनसूयामप्यनुगतो मदीयस्तर्कः । न हि स्वाभिप्रायेण मे दर्शनं ।

शकुन्तला । [illegible] । बलियं क्खु मे अहिणिवेसो, दाणिं [illegible] । सहसा एदाणं ण सक्कुणोमि णिवेदिदुं ।

प्रियंवदा । सहि सउन्दले । सुट्ठु एसा भणादि । किं अत्तणो आतङ्कं उवेक्खसि । अणुदिवसं क्खु परिहीअसि अङ्गेहिं । केवलं लावण्णमई छाआ तुमं ण मुञ्चदि ।

राजा । अवितथमाह प्रियंवदा । तथा हि

क्षामक्षामकपोलमाननमुरः काठिन्यमुक्तस्तनं
मध्यः क्लान्ततरः प्रकामविनतावंसौ छविः पाण्डुरा ।
शोच्या च प्रियदर्शना च मदनक्लिष्टेयमालक्ष्यते
पत्राणामिव शोषणेन मरुता स्पृष्टा लता माधवी ॥ १८ ॥

शकुन्तला । सहि । कस्स वा अण्णस्स कहइस्सं । आआसइत्तिआ दाणिं वो भविस्सं ।

उभे । अदो एव्व क्खु णिब्बन्धो । सिणिद्धजणसंविभत्तं हि दुक्खं सज्झवेदणं होदि ।

राजा ।

पृष्टा जनेन समदुःखसुखेन बाला
नेयं न वक्ष्यति मनोगतमाधिहेतुम् ।
दृष्टो विवृत्य बहुशोऽप्यनया सतृष्ण-
मत्रान्तरे श्रवणकातरतां गतोऽस्मि ॥ ५९ ॥

शकुन्तला । सहि । जदो पहुदि मम दंसणपहं आअदो सो तवोवणरक्खिदा राएसी । तदो आरहिअ तग्गदेण अहिलासेण एतदवत्थम्हि संवुत्ता ।

राजा । (सहर्षं) । श्रुतं श्रोतव्यं ।

स्मर एव तापहेतुर्निर्वापयिता स एव मे जातः ।
दिवस इवाभ्रश्यामस्तपात्यये जीवलोकस्य ॥ ६० ॥

शकुन्तला । तं जइ वो अणुमदं । तह वट्टह । जह तस्स राएसिणो अणुकम्पणिज्जा होमि । अण्णहा अवस्सं सिञ्चह मे तिलोदअं ।

राजा । संशयच्छेदि वचनं ।

प्रियंवदा । (जनान्तिकम्) अणसूए । दूरगअमम्महा अक्खमा इअं कालहरणस्स । जस्सिं बद्धभावा एसा । सो ललामभूदो पोरवाणं । ता जुत्तं से अहिलासो अहिणन्दिदुं ।

अनसूया । तह । जह भणासि ।

प्रियंवदा । (प्रकाशं) । सहि । दिट्ठिआ । अणुरूवो दे अहिणिवेसो । साअरं उज्झिअ कहिं वा महाणई ओदरइ । को दाणिं सहआरं अन्तरेण अदिमुत्तलदं पल्लविदं सहेदि ।

राजा । किमत्र चित्रं । यदि विशाखे शशाङ्कलेखामनुवर्तेते ।

अनसूया । को उण उवाओ भवे । जेण अविलम्बिअं णिहुअं च सहीए मणोरहं संपादेम्ह ।

प्रियंवदा । [illegible] ।

अनसूया । कहं विअ ।

प्रियंवदा । तं सो राएसी इमस्सि [illegible] सा । [illegible] ।

राजा । [illegible] हवामि । तथा हि

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

प्रियंवदा । [illegible] । इध देवसाणं [illegible] सा [illegible] ।

अनसूया । [illegible] मे [illegible] । [illegible] भणादि ।

शकुन्तला । [illegible] ।

प्रियंवदा । [illegible] हि [illegible] ।

शकुन्तला । [illegible] । [illegible] ।

राजा । [illegible]

अयं स ते तिष्ठति संगमोत्सुको
विशङ्कसे भीरु यतो ऽवधीरणाम् ।
लभेत वा प्रार्थयिता न वा श्रियं
श्रिया दुरापः कथमीप्सितो भवेत् ॥ [illegible] ॥

सख्यौ । अलाभगब्भमाणिणि । को दाणिं सरीरणिव्वावइत्तिअं सारदिअं जोसिणिं पडन्तेण वारेदि ।

शकुन्तला । सस्मितं णिओइदा दाणिं म्हि । इति चिन्तयति

राजा । स्थाने खलु विस्मृतनिमेषेण चक्षुषा प्रियामवलोकयामि । यतः

उन्नमितैकभ्रूलतमाननमस्याः पदानि रचयन्त्याः ।
कण्टकितेन प्रथयति मय्यनुरागं कपोलेन ॥ ६३ ॥

शकुन्तला । हला । चिन्तिदं मए गीदवत्थु । ण उण संणिहिदाणि उण लेहणसाहणाणि ।

प्रियंवदा । इमस्सिं सुओदरसुउमारे णलिणीपत्ते णहेहिं णिक्खित्तवण्णं करेहि ।

शकुन्तला । यथोक्तमभिनीय हला । सुणाह दाणिं संगदत्थं ण वेत्ति ।

उभे । अवहिदम्ह ।

शकुन्तला । वाचयति

तुज्झ ण आणे हिअअं मम उण कामो दिवा वि रत्तिं पि ।
णिग्घिण तवइ बलीअं तुह वुत्तमणोरहाइं अङ्गाइं ॥ ६४ ॥

राजा । सहसोपसृत्य

तपति तनुगात्रि मदनस्त्वामनिशं मां पुनर्दहत्येव ।
ग्लपयति यथा शशाङ्कं न तथा हि कुमुद्वतीं दिवसः ॥ ६५ ॥

सख्यौ । सहर्षम् साअदं अविलम्बिणो मणोरहस्स ।

शकुन्तलाभ्युत्थातुमिच्छति

राजा । अलमलमायासेन ।

संदष्टकुसुमशयनान्याशुक्लान्तबिसभङ्गसुरभीणि ।
गुरुपरितापानि न ते गात्राण्युपचारमर्हन्ति ॥ ६६ ॥

अनसूया । इदा भिन्नतल्लकुदरं भल्लको ; नयस्सा ।

[illegible]

प्रियंवदा । एत्थणापि वो अणोपाणुराओ पच्चक्खो । महाराणि दूं मं डण इत्त्वादिणि मेहि ।

राजा । भद्रे । नैतत्परिहार्यं । विवक्षितं ह्यननुक्तमनुतापं जनयति ।

प्रियंवदा । [illegible] अत्तिदं [illegible] कादव्वं त्ति एसो वा धम्मो ।

राजा । नास्मात्परं ।

प्रियंवदा । तेण हि इअं णो पिअसही तुमं उद्दिसिअ इमं अवत्थन्तरं भअवदा मअणेण आरोविदा । ता अरुहसि अब्भुववत्तीए जीविदं से अवलम्बिदुं ।

राजा । भद्रे । साधारणो ऽयं प्रणयः । सर्वथानुगृहीतो ऽस्मि ।

शकुन्तला । [illegible] हला । किं अन्तेउरविरहपज्जुस्सुअस्स राएसिणो उवरोहेण ।

राजा । सुन्दरि ।

इदमनन्यपरायणमन्यथा [illegible]
हृदयसंनिहिते हृदयं मम ।
यदि समर्थयसे मदिरेक्षणे
मदनबाणहतो ऽस्मि हतः पुनः ॥ ६७ ॥

अनसूया । वअस्स । बहुवल्लहा राआणो सुणीअन्ति । जह

णं पिअसही बन्धुअणसोअणिज्जा ण होइ । तह णिव्वावेहि ।

राजा । भद्र । किं बहुना ।

परिग्रहबहुत्वे ऽपि द्वे प्रतिष्ठे कुलस्य मे ।
समुद्ररसना चोर्वी सखी च युवयोरियं ॥ ६८ ॥

उभे । णिव्वुदम्ह ।

प्रियंवदा । सदृष्टिक्षेपं । अणसूए । जह एसो इदो दिण्णदिट्ठी उस्सुओ मिअपोदओ मादरं अण्णेसदि । एहि । संजोएम णं । इति प्रस्थिते

शकुन्तला । हला । असरणम्हि । अण्णदरा वो आअच्छदु ।

उभे । पुहवीए जो सरणं । सो तुह समीवे वट्टइ । इति निष्क्रान्ते ।

शकुन्तला । कहं गदाओ ज्जेव ।

राजा । अलमावेगेन । नन्वयमाराधयिता जनस्तव समीपे वर्तते ।

किं शीतलैः क्लमविनोदिभिरार्द्रवाता
न्संचारयामि नलिनीदलतालवृन्तैः ॥
अङ्के निधाय करभोरु यथासुखं ते
संवाहयामि चरणावुत पद्मताम्रौ । ६९ ॥

शकुन्तला । ण माणणीएसु अत्ताणं अवराहइस्सं । उत्थाय गन्तुमिच्छति ।

राजा । सुन्दरि । अपरिनिर्वाणो दिवसः इयं च ते शरीरावस्था ।

उत्सृज्य कुसुमशयनं नलिनीदलकल्पितस्तनावरणं ।
कथमातपे गमिष्यसि परिबाधापेलवैरङ्गैः ॥ ७० ॥

[illegible]

शकुन्तला । पौरव । रक्ख विणअं । मअणसंतत्तावि ण हु अत्तणो पहवामि ।

राजा । भीरु । अलं गुरुजनभयेन । दृष्ट्वा । ते विदितधर्मा तत्रभवान्नात्र न दोषं ग्रहीष्यति कुलपतिः । अपि च

गान्धर्वेण विवाहेन बह्व्यो राजर्षिकन्यकाः ।
श्रूयन्ते परिणीतास्ताः पितृभिश्चाभिनन्दिताः ॥ ७१ ॥

शकुन्तला । मुञ्च दाव मं । भूओवि सहीजणं अणुमाणइस्सं ।

राजा । भवतु । मोक्ष्यामि ।

शकुन्तला । कदा ।

राजा ।

अपरिक्षतकोमलस्य यावत्
कुसुमस्येव नवस्य षट्पदेन ।
अधरस्य पिपासता मया ते
सदयं सुन्दरि गृह्यते रसोऽस्य ॥ ७२ ॥

इति मुखमस्याः समुन्नमयितुमिच्छति । [illegible]

नेपथ्ये । चक्कवाअवहुए आमन्तेहि सहअरं उवट्ठिदा रअणी ।

शकुन्तला । ससंभ्रमम् । पौरव । असंसअं मम सरीरवुत्तन्तोवलम्भस्स अज्जा गोदमी इदो एव्व आअच्छदि । दाव विडवन्तरिदो होहि ।

राजा । तथा । इत्यात्मानमावृत्य तिष्ठति ।

ततः प्रविशति पात्रहस्ता गौतमी सख्यौ च ।

सख्यौ । इदो इदो अज्जा गोदमी ।

गौतमी । (शकुन्तलामवेक्ष्य ।) जादे । अवि लहुसंदावाइं दे अङ्गाइं ।

शकुन्तला । अत्थि मे विसेसो ।

गौतमी । इमिणा दब्भोदएण णिराबाधं एव्व दे सरीरं भविस्सदि । (शिरसि शकुन्तलामवघ्राय ।) वच्छे । परिणदो दिअहो । एहि । उडजं एव्व गच्छम्ह । (प्रस्थिता ।)

शकुन्तला । (आत्मगतम् ।) हिअअ । पढमं एव्व सुहोवणदे मणोरहे कादरभावं ण मुञ्चसि । साणुसअविहडिअस्स कहं दे संपदं संदावो । (पदान्तरे स्थित्वा । प्रकाशम् ।) लदावलअ संदावहारअ । आमन्तेमि तुमं भूओ वि परिभोआअ ।

(दुःखेन निष्क्रान्ता शकुन्तला सहेतराभिः ।)

राजा । (पूर्वस्थानमुपेत्य । सनिःश्वासम् ।) अहो विघ्नवत्यः प्रार्थितार्थसिद्धयः । मया हि

मुहुरङ्गुलिसंवृताधरोष्ठं
प्रतिषेधाक्षरविक्लवाभिरामम् ।
मुखमंसविवर्ति पक्ष्मलाक्ष्याः
कथमप्युन्नमितं न चुम्बितं तु ॥ २३ ॥

क्व नु खलु संप्रति गच्छामि । अथवा । इहैव प्रियापरिभुक्तमुक्ते लतावलये मुहूर्तं स्थास्यामि । (सर्वतोऽवलोक्य ।)

तस्याः पुष्पमयी शरीरलुलिता शय्या शिलायामियं
क्लान्तो मन्मथलेख एष नलिनीपत्रे नखैरर्पितः ।
हस्ताद्भ्रष्टमिदं बिसाभरणमित्यासज्यमानेक्षणो
निर्गन्तुं सहसा न वेतसगृहाच्छक्नोमि शून्यादपि ॥ २४ ॥

आकाशे । राजन् ।

सायन्तने सवनकर्मणि संप्रवृत्ते
वेदिं हुताशनवतीं परितः प्रकीर्णाः ।
छायाश्चरन्ति बहुधा भयमादधानाः
संध्यापयोदकपिशाः पिशिताशनानाम् ॥ [illegible] ॥

राजा । अयमहमागच्छामि । इति निष्क्रान्तः ।

॥ तृतीयोऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशतः कुसुमावचयमभिनयन्त्यौ सख्यौ ॥

अनसूया । हला पिअंवदे । जइवि गन्धव्वेण विवाहविहिणा णिव्वुत्तकल्लाणा सउन्दला अणुरूवभत्तुगामिणी संवुत्तेत्ति णिव्वुदं मे हिअअं । तहवि एत्तिअं चिन्तणिज्जं ।

प्रियंवदा । कहं विअ ।

अनसूया । अज्ज सो राएसी इट्ठिं परिसमाविअ इसीहिं विसज्जिदो अत्तणो णअरं पविसिअ अन्तउरसमागदो इदोगदं वुत्तन्तं सुमरदि वा ण वेत्ति ।

प्रियंवदा । वीसद्धा होहि । ण तादिसा आकिदिविसेसा गुणविरोहिणो होन्ति । तादो दाणिं इदं वुत्तन्तं सुणिअ ण आणे किं पडिवज्जिस्सदित्ति ।

अनसूया । जह अहं देक्खामि । तह तस्स अणुमदं भवे ।

प्रियंवदा । कहं विअ ।

अनसूया । गुणवदे कण्णआ पडिवादणिज्जेत्ति अअं दाव पढमो संकप्पो । तं जइ देव्वं एव्व संपादेदि । णं अप्पआसेण किदत्थो गुरुअणो ।

प्रियंवदा । (पुष्पावचयं [illegible]) सहि । [illegible] बलिकम्मपज्जत्ताइं कुसुमाइं ।

अनसूया । णं पिअसहीए सउन्दलाए सोहग्गदेवदा अच्चणीआ ।

प्रियंवदा । जुज्जदि । ([illegible])

नेपथ्ये । अअमहं भोः ।

अनसूया । ([illegible]) सहि । अदिधीणं विअ णिवेदिदं ।

प्रियंवदा । णं उडजसंणिहिदा सउन्दला । ([illegible]) अज्ज उण हिअएण असंणिहिदा ।

अनसूया । होदु । अलं एत्तिएहिं कुसुमेहिं ।

(इति [illegible])

नेपथ्ये । आः अतिथिपरिभाविनि ।

विचिन्तयन्ती यमनन्यमानसा
तपोधनं वेत्सि न मामुपस्थितम् ।
स्मरिष्यति त्वां न स बोधितोऽपि सन्
कथां प्रमत्तः प्रथमं कृतामिव ॥ १ ॥

प्रियंवदा । हद्धी हद्धी । अप्पिअं एव्व संवुत्तं । कस्सिं पि पूआरुहे अवरद्धा सुण्णहिअआ सउन्दला । ([illegible]) ण हु जस्सिं कस्सिं पि । एसो दुव्वासो सुलहकोवो महेसी । तह सविअ वेअबलुप्फुल्लदुव्वारगईए पडिणिवुत्तो । को अण्णो हुदवहादो दहिदुं पहवदि ।

अनसूया । गच्छ । पादेसु पणमिअ णिवत्तेहि णं । जाव अहं अग्घोदअं उवकप्पेमि ।

प्रियंवदा । तह । इति निष्क्रान्ता ।

अनसूया । (परिक्रम्य दृष्ट्वा) अम्मो । आवेअक्खलिदाए गहिद पब्भट्ठं मे हत्थादो पुप्फभाअणं । (इति पुष्पोच्चयं रूपयति ।)

प्रविश्य

प्रियंवदा । सहि । संकिदम्हि सो कस्स अण्णाअं पडिग्गहीदि । किंपि उग्ग सामण्णासो [illegible] ।

अनसूया । किं ति । णत्थि एत्थ एदं । वाहरिदि ।

प्रियंवदा । तात णिवत्तिदु ण इच्छदि । तदा विण्णविदो मए । भअवं । पढमं त्ति पडिविअ अविण्णाद[illegible]वस्स दहिदुजणस्स भअवदा दुव्वा अवराहो मरिसिदव्वोत्ति ।

अनसूया । तदो तदो ।

प्रियंवदा । तदो । मे वअणं अण्णहाभविदुं ण अरिहदि । किंदु अहिण्णाणाभरणदंसणेण सावो णिवत्तिस्सदि त्ति मन्तअन्तो सअं अन्तरिहिदो ।

अनसूया । सक्कं दाणिं अस्ससिदुं । अत्थि तेण राएसिणा संपत्थिदेण सणामहेअङ्किअं अङ्गुलीअअं सुमरणीअंत्ति सअं पिणद्धं । तस्सिं साहीणोवाआ सउन्दला भविस्सदि ।

प्रियंवदा । सहि । एहि । देवकज्जं दाव णिव्वत्तेम्ह ।

इति परिक्रामतः ।

प्रियंवदा । (विलोक्य) अणसूए । पेक्ख दाव । वामहत्थोवहिदवअणा आलिहिदा विअ पिअसही भत्तुगदाए चिन्ताए अत्ताणंपि ण एसा विभाविदि । किं उण आअन्तुअं ।

अनसूया । पिअंवदे । दुवेणं एव्व णो मुहे एसो वुत्तन्तो

चिकुर । [illegible] परिक्रम्य [illegible]

[illegible] । [illegible]

[illegible]

॥ [illegible] ॥

शिष्यः । वेलोपलक्षणार्थमादिष्टोऽस्मि तत्रभवता प्रवासादुपावृत्तेन काश्यपेन । प्रकाशं निर्गम्यावलोक्य च । कियदवशिष्टं रजन्या इति । परिक्रम्यावलोक्य च । हन्त प्रभातं । तथा हि ।

यात्येकतोऽस्तशिखरं पतिरोषधीना-
माविष्कृतारुणपुरःसर एकतोऽर्कः ।
तेजोद्वयस्य युगपद्व्यसनोदयाभ्यां
लोको नियम्यत इवात्मदशान्तरेषु ॥ २७ ॥

अपि च ।

अन्तर्हिते शशिनि सैव कुमुद्वती मे
दृष्टिं न नन्दयति संस्मरणीयशोभा ।
इष्टप्रवासजनितान्यबलाजनस्य
दुःखानि नूनमतिमात्रसुदुःसहानि ॥ २८ ॥

प्रविश्यापटीक्षेपेण

अनसूया । जइवि णाम निम्मलपरम्मुहस्स राएसिणो इदं ण विदिअं । तदावि तेण इमा सउन्दलाए अवरद्धं आअरिदं ।

शिष्य । यावदुपस्थितां होमवेलां गुरवे निवेदयामि । (इति निष्क्रान्तः)

अनसूया । अहवा पडिबुद्धावि किं करिस्सं । ण मे उइदेसुवि णिअकरणिज्जेसु हत्थपाआ पसरन्ति । कामो दाणि सकामो होदु । जेण असच्चसन्धे जणे सुद्धहिअआ सही पदं कारिदा । अहवा । दुव्वाससो कोवो एसो विआरेदि । अण्णहा कहं सो राएसी तारिसाणि मन्तिअ एत्तिअस्स कालस्स लेहमत्तंपि ण विसज्जेदि । ता इदो अहिण्णाणं अंगुलीअअं से विसज्जेम । दुक्खसीले तवस्सिजणे को अब्भत्थीअदु । णं सहीगामी दोसोत्ति ववसिदावि ण पारेमि पवासपडिणिउत्तस्स तादकस्सवस्स दुस्सन्तपरिणीदं आवण्णसत्तं सउन्दलं णिवेदिदुं । इत्थंगए अम्हेहिं किं करणिज्जं ।

(प्रविश्य)

प्रियंवदा । (सहर्षम्) सहि । तुवर तुवर सउन्दलाए पत्थाणकोदुअं णिव्वत्तिदुं ।

अनसूया । सहि । कहं एदं ।

प्रियंवदा । सुणाहि, दाणिं सुहसइदपुच्छिआ सउन्दलासआसं गदम्हि ।

अनसूया । तदो तदो ।

प्रियंवदा । दाव एणं लज्जावणदमुहिं परिस्सजिअ तादकस्सवेण एव्वं अहिणन्दिदं । दिट्ठिआ धूमाउलिददिट्ठिणोवि जअमाणस्स पावए एव्व आहुदी पडिदा । वच्छे सुसिस्सपरिदिण्णा

चिग्र विसृत्ता शमोथपिण्डा मग्र्न्ता । ग्रज्ज [illegible] [illegible]
दं सुण्णं अत्तणो ह्रग्रासं विग्रङ्गिंगिग्रोदि ।

ग्रनसूया । ग्रह केण सुददो तादस्स । [illegible] । [illegible] ।

प्रियंवदा । ग्रग्गिसरणं पविट्ठस्स सरीरं विणा [illegible] ग्रा ग्राए ।

ग्रनसूया । [illegible] । [illegible] ।

प्रियंवदा । [illegible]

दुष्यन्तेनाहितं तेजो दधानां भूतये भुवः ।

ग्रवेहि तनयां ब्रह्मन्नग्निगर्भां शमीमिव ॥ [illegible] ॥

ग्रनसूया । [illegible] । सहि । [illegible] । [illegible] । किंदु ग्रज्ज एव्व सउन्दला पेसिदव्वा ह्रग्रग्रणरहस्सं [illegible] परित्तासं ग्रणु होमि ।

प्रियंवदा । सहि । वग्रं दाव ह्रग्रग्रं विणोदइस्सामो । सा तवस्सिणी णिव्वुदा होदु ।

ग्रनसूया । तेण हि एदस्सिं चूदसाहावलम्बिदे णारिएलसमुग्गए [illegible] णिमित्तं एव्व कालन्तरक्खमा णिक्खित्ता मए केसरमालिग्रा । ता इमं हत्थसण्णिहिदं करेहि । जाव ग्रहं पि से मिग्रलोग्रणाए तित्थमित्तिग्रं दुव्वाकिसलग्राणि त्ति मङ्गलसमालम्भणाणि विरएमि ।

प्रियंवदा । तह करीग्रदु ।

ग्रनसूया निष्क्रान्ता । प्रियंवदा [illegible] ।

नेपथ्ये । गौतमि । ग्रादिश्यन्तां शार्ङ्गरवमिश्राः शकुन्तलानयनाय ।

प्रियंवदा । कर्णं दत्वा । ग्रणसूए । तुवर तुवर । एदे क्खु हत्थिणाउरगामिणो इसीग्रो सद्दाविग्रन्ति ।

[illegible]

अनसूया । सहि । सच्चं । [illegible] ।

[illegible]

प्रियंवदा । [illegible] एसा सुन्दादरे [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]दिस्सामा [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]आ ॥ शकुन्तला [illegible] । [illegible] ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]मा । सहि । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]कोहि ।

द्वितीया । वन्के । [illegible] होहि ।

तृतीया । वन्के । [illegible] बहुमदा होहि ।

[illegible]

[illegible] । [illegible] । सहि । [illegible] दे होदु ।

शकुन्तला । [illegible] । इदो [illegible]

उभे । [illegible] । [illegible] । [illegible] होदि । [illegible] [illegible] विरम्म ।

शकुन्तला । [illegible] बहुमदम्मं । [illegible] [illegible] [illegible] अविस्सदि । [illegible]

उभे । सहि । [illegible] [illegible] होदु । [illegible] [illegible] ।

प्रियंवदा । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] वि [illegible] ।

(प्रविश्याभरणहस्तावृषिकुमारकौ)

उभौ । इदमलंकरणमलंक्रियतामत्रभवती ।

(सर्वा विलोक्य विस्मिताः)

गौतमी । वच्छ णारअ । कुदो एदं ।

प्रथमः । तातकाश्यपप्रभावात् ।

गौतमी । किं माणसी सिद्धी ।

द्वितीयः । न खलु । न खलु । श्रूयताम् । तत्रभवता वयमाज्ञप्ताः । शकुन्तलाहेतोर्वनस्पतिभ्यः कुसुमान्याहरतेति । तत इदानीं

क्षौमं केनचिदिन्दुपाण्डु तरुणा माङ्गल्यमाविष्कृतं
निष्ठ्यूतश्चरणोपभोगसुलभो लाक्षारसः केनचित् ।
अन्येभ्यो वनदेवताकरतलैरापर्वभागोत्थितै-
र्दत्तान्याभरणानि तत्किसलयोद्भेदप्रतिद्वन्द्विभिः ॥ ८० ॥

प्रियंवदा । (शकुन्तलां विलोक्य) हला । इमाए अब्भुववत्तीए सूइदा दे भत्तुणो गेहे अणुहोदव्वा राअलच्छित्ति ।

(शकुन्तला व्रीडां रूपयति)

प्रथमः । गौतम । एह्येहि । अभिषेकोत्तीर्णाय काश्यपाय वनस्पतिसेवां निवेदयावः ।

द्वितीयः । तथा ।

(इति निष्क्रान्तौ)

सख्यौ । अए । अणुवजुत्तभूसणो अअं जणो । चित्तकम्मपरिचएण अङ्गेसु दे आहरणविणिओअं करेम्ह ।

शकुन्तला । जाणे वो णेउणं । (उभे नाट्येनालंकुरुतः)

ततः प्रविशति स्नानोत्तीर्णः काश्यपः ।

काश्यपः ।

यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया
कण्ठः स्तम्भितबाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्ताजडं दर्शनम् ।
वैक्लव्यं मम तावदीदृशमपि स्नेहादरण्यौकसः
पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैर्नवैः ॥ ८१ ॥

इति परिक्रामति

सख्यौ । हला सउन्दले । अवसिदमण्डणासि । परिधेहि संपदं खोमजुअलं ।

॥ शकुन्तलोत्थाय परिधत्ते ॥

गौतमी । जादे । एसो दे आणन्दपरिवाहिणा चक्खुणा परिस्सजन्तो विअ गुरू उवट्ठिदो । आआरं दाव पडिवज्ज ।

शकुन्तला । सव्रीडं । ताद । वन्दामि ।

काश्यपः । वत्से ।

ययातेरिव शर्मिष्ठा भर्तुर्बहुमता भव ।
सुतं त्वमपि सम्राजं सेव पूरुमवाप्नुहि ॥ ८२ ॥

गौतमी । भअवं । वरो क्खु एसो । ण आसिसा ।

काश्यपः । वत्से । इतः सद्योहुताग्नीन्प्रदक्षिणीकुरुष्व ।

॥ सर्वे परिक्रामन्ति ॥

काश्यपः । ऋक्छन्दसाशास्ते ।

अमी वेदिं परितः कॢप्तधिष्ण्याः
समिद्वन्तः प्रान्तसंस्तीर्णदर्भाः ।
अपघ्नन्तो दुरितं हव्यगन्धै-
र्वैतानास्त्वां वह्नयः पावयन्तु ॥ ८३ ॥

प्रतिष्ठस्वेदानीम् । (दिशोऽवलोक्य) क्व ते शार्ङ्गरवमिश्राः ।

(प्रविश्य)

शिष्यः । भगवन् । इमे स्मः ।

काश्यपः । भगिन्यास्ते मार्गमादेशय ।

शार्ङ्गरवः । इत इतो भवती । (सर्वे परिक्रामन्ति ।)

काश्यपः । भो भोः संनिहितास्तपोवनतरवः ।

पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् ।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम् ॥ १४ ॥

([illegible] तपस्विन्यः ।)

अनुमतगमना शकुन्तला
तरुभिरियं वनवासबन्धुभिः ।
परभृतविरुतं कलं यथा
प्रतिवचनीकृतमेभिरीदृशम् ॥ १५ ॥

आकाशे ।

रम्यान्तरः कमलिनीहरितैः सरोभि
श्छायाद्रुमैर्नियमितार्कमयूखतापः ।
भूयात्कुशेशयरजोमृदुरेणुरस्याः
शान्तानुकूलपवनश्च शिवश्च पन्था ॥ १६ ॥

(सर्वे सविस्मयमाकर्णयन्ति ।)

गौतमी । जादे । णादिजणसिणिद्धाहिं अणुण्णादगमणासि तवोवणदेवदाहिं । पणम भअवदीणं ।

शकुन्तला । (सखीं परिष्वज्य) । हला पिअंवदे । णं एक्कं अज्जउत्तदंसणुस्सुआए अस्समपदं परिच्चअन्तीए दुक्खेण मे चलणा पुरदो पवट्टन्ति ।

प्रियंवदा । ण केवलं तवोवणविरहकादरा सही एव्व । तुए उवट्ठिदविओअस्स तवोवणस्स वि दाव समवत्था दीसइ ।

उग्गलिअदब्भकवला मिई परिच्चत्तणच्चणा मोरा ।
ओसरिअपण्डुपत्ता मुअन्ति अस्सूणि विअ लदाओ ॥ ८७ ॥

शकुन्तला । (स्मृत्वा) । ताद । लदाबहिणिअं वणजोसिणिं दाव आमन्तइस्सं ।

काश्यपः । अवैमि ते तस्यां सोदर्यस्नेहं । इयं तावद्दक्षिणेन ।

शकुन्तला । (लतामुपेत्य) । वणजोसिणि । चूदसंगदा वि मं पच्चालिङ्ग इदोगदाहिं साहाबाहाहिं । अज्जप्पहुदि दूरपरिवत्तिणी दे खु भविस्सं ।

काश्यपः ।

संकल्पितं प्रथममेव मया तवार्थे
भर्तारमात्मसदृशं सुकृतैर्गता त्वं ।
चूतेन संश्रितवती नवमालिकेयम्
अस्यामहं त्वयि च संप्रति वीतचिन्तः ॥ ८८ ॥

इतः पन्थानं प्रतिपद्यस्व ।

शकुन्तला । (सख्यौ प्रति) । हला । एसा दुवेणं वो हत्थे णिक्खेवा ।

सख्यौ । अअं जणो कस्स हत्थे समप्पिदो । (इति बाष्पं विसृजतः) ।

काश्यपः । अनसूये । अलं रुदित्वा । ननु भवतीभ्यामेव स्थिरीकर्तव्या शकुन्तला ।

(इति सर्वे परिक्रामन्ति)

शकुन्तला । ताद, एसा उडजपज्जन्तचारिणी गब्भमन्थरा मिअवहू जदा अणघप्पसवा होइ, तदा मे कं पि पिअणिवेदइत्तअं विसज्जइस्सह ।

काश्यपः । नेदं विस्मरिष्यामः ।

शकुन्तला । (गतिभङ्गं रूपयित्वा) को णु क्खु एसो णिवसणे मे सज्जइ । (इति परावर्तते)

काश्यपः । वत्से,

यस्य त्वया व्रणविरोपणमिङ्गुदीनां
तैलं न्यषिच्यत मुखे कुशसूचिविद्धे ।
श्यामाकमुष्टिपरिवर्धितको जहाति
सोऽयं न पुत्रकृतकः पदवीं मृगस्ते ॥ १४ ॥

शकुन्तला । वच्छ, किं सहवासपरिच्चाइणिं मं अणुसरसि । अचिरप्पसूदाए जणणीए विणा वड्ढिदो एव्व । दाणिं पि मए विरहिदं तुमं तादो चिन्तइस्सदि । णिवत्तेहि दाव । (इति रुदती प्रस्थिता)

काश्यपः ।

उत्पक्ष्मणोर्नयनयोरुपरुद्धवृत्तिं
बाष्पं कुरु स्थिरतया विरतानुबन्धम् ।
अस्मिन्नलक्षितनतोन्नतभूमिभागे
मार्गे पदानि खलु ते विषमीभवन्ति ॥ १५ ॥

शार्ङ्गरवः । भगवन्, ओदकान्तात्स्निग्धो जनोऽनुगन्तव्य इति श्रूयते । तदिदं सरस्तीरम्, अत्र संदिश्य प्रतिगन्तुमर्हसि ।

काश्यपः । तेन हीमां क्षीरवृक्षच्छायामाश्रयामः ।

काश्यपः । (सनिःश्वासम्) । किं नु खलु तत्रभवतो दुष्यन्तस्य युक्तरूपमस्माभिः संदेष्टव्यम् । (इति चिन्तयति)

शकुन्तला । (जनान्तिकम्) । हला । पेक्ख णलिणीवत्तन्तरिदं पिअ सहअरं अदेक्खन्ती आदुरा चक्कवाई आरडदि । दुक्करं अहं करेमित्ति ।

अनसूया । सहि । मा एव्वं मन्तेहि ।

एसा वि पिएण विणा गमेइ रअणिं विसाअदीहअरं ।
गरुअं पि विरहदुक्खं आसाबन्धो सहावेदि ॥ ११ ॥

काश्यपः । शार्ङ्गरव । त्वया मद्वचनात्स राजा शकुन्तलां पुरस्कृत्य वक्तव्यः ।

शार्ङ्गरवः । आज्ञापयतु भवान् ।

काश्यपः ।

अस्मान्साधु विचिन्त्य संयमधनानुच्चैः कुलं चात्मन-
स्त्वय्यस्याः कथमप्यबान्धवकृतां स्नेहप्रवृत्तिं च ताम् ।
सामान्यप्रतिपत्तिपूर्वकमियं दारेषु दृश्या त्वया
भाग्यायत्तमतः परं न खलु तद्वाच्यं वधूबन्धुभिः ॥ १२ ॥

शार्ङ्गरवः । गृहीतः संदेशः ।

काश्यपः । वत्से । त्वमिदानीमनुशासनीयासि । वनौकसो अपि सन्तो लौकिकज्ञा वयं ।

शार्ङ्गरवः । न खलु धीमतां कश्चिदविषयो नाम ।

काश्यपः । सा त्वमितः पतिकुलं प्राप्य

शुश्रूषस्व गुरून्कुरु प्रियसखीवृत्तिं सपत्नीजने
भर्तुर्विप्रकृतापि रोषणतया मास्म प्रतीपं गमः ।

भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भाग्येष्वनुत्सेकिनी।
यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो वामाः कुलस्याधयः ॥ १३ ॥

कथं वा गौतमी मन्यते ।

गौतमी । एत्तिओ वहूजणस्स उवदेसो । जादे । एदं क्खु सव्वं ओधारेहि ।

काश्यपः । वत्से । परिष्वजस्व मां सखीजनं च ।

शकुन्तला । ताद । इदो एव्व पिअंवदाअणसूआओ सहीओ णिवत्तिस्सन्ति ।

काश्यपः । वत्से । इमे अपि प्रदेये । न युक्तमनयोस्तत्र गन्तुं । त्वया सह गौतमी यास्यति ।

शकुन्तला । पितरमाश्लिष्य । कहं दाणिं तादस्स अङ्कादो परिब्भट्ठा मलअतडुम्मूलिआ चन्दणलदा विअ देसन्तरे जीविअं धारइस्सं ।

काश्यपः । वत्से । किमेवं कातरासि ।

अभिजनवतो भर्तुः श्लाघ्ये स्थिता गृहिणीपदे
विभवगुरुभिः कृत्यैस्तस्य प्रतिक्षणमाकुला ।
तनयमचिरात्प्राचीवार्कं प्रसूय च पावनं
मम विरहजां न त्वं वत्से शुचं गणयिष्यसि ॥ १४ ॥

शकुन्तला पितुः पादयोः पतति

काश्यपः । यदिच्छामि ते तदस्तु ।

शकुन्तला सख्यावुपेत्य । हला । दुवे वि मं समं एव्व परिस्सजह ।

सख्यौ । तथा कृत्वा । सहि । जइ णाम सो राआ पच्चहिण्णाणमन्थरो भवे । तदो से इमं अत्तणामहेअअङ्किदं अङ्गुलीअअं दंसेहि ।

शकुन्तला इमिणा संदेहेण वो आकम्पिदम्हि ।

सख्यौ । मा भाआहि । सिणिद्धा पावसङ्का ।

शार्ङ्गरवः । युगान्तरमारूढः सविता । त्वरतां भवती ।

शकुन्तला । आश्रमाभिमुखी स्थित्वा । ताद । कदा णु भूओ तवोवणं पेक्खिस्सं ।

काश्यपः । श्रूयतां ।

भूत्वा चिराय चतुरन्तमहीसपत्नी
दौष्यन्तिमप्रतिरथं तनयं निवेश्य ।
भर्त्रा तदर्पितकुटुम्बभरेण सार्धं
शान्ते करिष्यसि पदं पुनराश्रमेऽस्मिन् ॥ १५ ॥

गौतमी । जादे । परिहीअदि गमणवेला । णिवत्तेहि पिदरं । अहवा । चिरेण वि पुणो पुणो एसा एव्वं मन्तइस्सदि । णिवत्तदु भवं ।

काश्यपः । वत्से । उपरुध्यते तपोनुष्ठानं ।

शकुन्तला । भूयः पितरमाश्लिष्य । तवच्चरणपीडिदं तादसरीरं । ता मा अदिमत्तं मम किदे उक्कण्ठिदुं ।

काश्यपः । सनिःश्वासं ।

शममेष्यति मम शोकः कथं नु वत्से त्वया रचितपूर्वं ।
उटजद्वारविरूढं नीवारबलिं विलोकयतः ॥ १६ ॥

गच्छ । शिवास्ते पन्थानः सन्तु ।

निष्क्रान्ता शकुन्तला सहयायिनश्च ।

सख्यौ । शकुन्तलां विलोक्य । हद्धी हद्धी । अन्तलिहिदा सउन्दला वणराईए ।

काश्यपः । सनिःश्वासं । अनसूये । गतवती वां सहधर्मचारिणी ।

निगृह्य शोकमनुगच्छतं मां प्रस्थितां ।

उभे । ताद । सउन्दलाविरहिदं सुण्णं विअ तवोवणं कहं पविसाम्ह ।

काश्यपः । स्नेहप्रवृत्तिरेवंदर्शिनी । (सविमर्शं परिक्रम्य) हन्त भोः । शकुन्तलां पतिकुलं विसृज्य लब्धमिदानीं स्वास्थ्यं । कुतः ।

अर्थो हि कन्या परकीय एव
तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः ।
जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥ १७ ॥

(इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।)

॥ चतुर्थोऽङ्कः ॥

(ततः प्रविशत्यासनस्थो राजा विदूषकश्च ।)

विदूषकः । (कर्णं दत्वा) । भो भो वअस्स । संगीदसालन्तरे अवधाणं देहि । कलविसुद्धाए गीदीए सरसंजोओ सुणीअदि । जाणे । तत्तहोदी हंसवदिआ वणपरिअअं करेदि त्ति ।

राजा । तूष्णीं भव । यावदाकर्णयामि ।

(आकाशे गीयते ॥)

अहिणवमहुलोलुवो, तुमं,
तह परिचुम्बिअ चूअमञ्जरिं ।
कमलवसइमेत्तणिव्वुदो
महुअर विम्हरिदोसि णं कहं ॥ १८ ॥

राजा । अहो रागपरिवाहिणी गीतिः ।

विदूषकः । किं दाव गीदीए अवगदो अक्खरत्थो ।

राजा । (स्मितं कृत्वा) । सकृत्कृतप्रणयो ऽयं जनः । तदस्या देवीं वसुमतीमन्तरेण महदुपालम्भनं गतो ऽस्मि । सखे माढव्य । मद्वचनादुच्यतां हंसपदिका । निपुणमुपालब्धो ऽस्मीति ।

विदूषकः । जं भवं आणवेदि । (उत्थाय) । भो वअस्स । गहीदस्स ताए परकीएहिं हत्थेहिं सिहण्डए ताडीअमाणस्स अच्छराए

वीदरास्स विअ णत्थि दाणिं मे मोक्खो ।

राजा । गच्छ । नागरिकवृत्त्या संज्ञापयैनां ।

विदूषकः । का गई । इति निष्क्रान्तः ।

राजा । आत्मगतं । किं नु खलु गीतार्थमाकर्ण्येष्टजनविरहादृते ऽपि बलवदुत्कण्ठितो ऽस्मि । अथवा ।

रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुकीभवति यत्सुखितो ऽपि जन्तुः ।
तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ॥ ९९ ॥

इति पर्याकुलस्तिष्ठति ।

ततः प्रविशति कञ्चुकी

कञ्चुकी । अहो नु खल्वीदृशीमवस्थां प्रपन्नो ऽस्मि ।

आचार इत्यवहितेन मया गृहीता
या वेत्रयष्टिरवरोधगृहेषु राज्ञः ।
काले गते बहुतिथे मम सैव जाता
प्रस्थानविक्लवगतेरवलम्बनार्थं ॥ १०० ॥

भोः । कामं धर्मकार्यमनतिपात्यं देवस्य । तथापीदानीमेव धर्मासनादुत्थितस्य पुनरुपरोधकारि कण्वशिष्यागमनमस्मै नोत्सहे निवेदितुं । अथवा । अविश्रमो ऽयं लोकतन्त्राधिकारः । कुतः ।

भानुः सकृद्युक्ततुरङ्ग एव
रात्रिंदिवं गन्धवहः प्रयाति ।
शेषः सदैवाहितभूमिभारः
षष्ठांशवृत्तेरपि धर्म एषः ॥ १०१ ॥

यावन्नियोगमनुतिष्ठामि । (परिक्रम्यावलोक्य च) एष देवः ।

प्रजाः प्रजाः स्वा इव तन्त्रयित्वा
निषेवते शान्तमना विविक्तं ।
यूथानि संचार्य रविप्रतप्तः
शीतं दिवा स्थानमिव द्विपेन्द्रः ॥ १०२ ॥

(उपगम्य) जयतु जयतु देवः । एते खलु हिमगिरेरुपत्यकारण्यवासिनः काश्यपसंदेशमादाय सस्त्रीकास्तपस्विनः संप्राप्ताः । श्रुत्वा देवः प्रमाणं ।

राजा । (सादरं) किं काश्यपसंदेशहारिणः ।

कञ्चुकी । अथ किं ।

राजा । तेन हि मद्वचनाद्विज्ञाप्यतामुपाध्यायः सोमरातः । अमूनाश्रमवासिनः श्रौतेन विधिना सत्कृत्य स्वयमेव प्रवेशयितुमर्हतीति । अहमप्यत्र तपस्विदर्शनोचिते प्रदेशे स्थितः प्रतिपालयामि ।

कञ्चुकी । यदाज्ञापयति देवः । (इति निष्क्रान्तः)

राजा । (उत्थाय) वेत्रवति । अग्निशरणमार्गमादेशय ।

प्रतीहारी । इदो इदो देवो ।

राजा । (परिक्रामति । अधिकारखेदं निरूप्य) सर्वः प्रार्थितमर्थमधिगम्य सुखी संपद्यते जन्तुः । राज्ञां तु चरितार्थता दुःखोत्तरैव ।

औत्सुक्यमात्रमवसादयति प्रतिष्ठा
क्लिश्नाति लब्धपरिपालनवृत्तिरेनं ।
नातिश्रमापनयनाय न च श्रमाय
राज्यं स्वहस्तधृतदण्डमिवातपत्रं ॥ १०३ ॥

नेपथ्ये ।

वैतालिकौ । विजयतां देवः ।

प्रथमः ।

स्वसुखनिरभिलाषः खिद्यसे लोकहेतोः
प्रतिदिनमथवा ते वृत्तिरेवंविधैव ।
अनुभवति हि मूर्ध्ना पादपस्तीव्रमुष्णं
शमयति परितापं छायया संश्रितानाम् ॥ १०४ ॥

द्वितीयः ।

नियमयसि विमार्गप्रस्थितानात्तदण्डः
प्रशमयसि विवादं कल्पसे रक्षणाय ।
अतनुषु विभवेषु ज्ञातयः सन्तु नाम
त्वयि तु परिसमाप्तं बन्धुकृत्यं प्रजानां ॥ १०५ ॥

राजा । एते क्लान्तमनसः पुनर्नवीकृताः स्मः । इति परिक्रामति ।

प्रतीहारी । अहिणवसंमज्जणसस्सिरीओ संणिहिदहोमधेणू अग्गिसरणालिन्दो । आरोहदु देवो ।

राजा । (आरुह्य परिचारकांसावलम्बी तिष्ठति) वेत्रवति । किमुद्दिश्य भगवता काश्यपेन मत्सकाशमृषयः प्रेषिताः स्युः ।

किं तावद्व्रतिनामुपोढतपसां विघ्नैस्तपो दूषितं
धर्मारण्यचरेषु केनचिदुत प्राणिष्वसच्चेष्टितं ।
आहोस्वित्प्रसवो ममापचरितैर्विष्टम्भितो वीरुधा-
मित्यारूढबहुप्रतर्कमपरिच्छेदाकुलं मे मनः ॥ १०६ ॥

प्रतीहारी । सुचरिदणन्दिणो इसीओ देवं सभाजइदुं आअदेत्ति तक्केमि ।

ततः प्रविशन्ति गौतमीसहिताः शकुन्तलां पुरस्कृत्य मुनयः । पुरश्चैषां कञ्चुकी पुरोहितश्च ।

कञ्चुकी । इत इतो भवन्तः ।

शार्ङ्गरवः । शारद्वत ।

> महाभागः कामं नरपतिरभिन्नस्थितिरसौ
> न कश्चिद्वर्णानामपथमपकृष्टो ऽपि भजते ।
> तथापीदं शश्वत्परिचितविविक्तेन मनसा
> जनाकीर्णं मन्ये हुतवहपरीतं गृहमिव ॥ १०७ ॥

शारद्वतः । जाने । भवान्पुरप्रवेशादित्थंभूतः संवृत्तः । अहमपि

> अभ्यक्तमिव स्नातः शुचिरशुचिमिव प्रबुद्ध इव सुप्तं ।
> बद्धमिव स्वैरगतिर्जनमिह सुखसङ्गिनमवैमि ॥ १०८ ॥

शकुन्तला । (निमित्तं सूचयित्वा ।) अम्महे । किं मे वामेदरं णअणं विप्फुरदि ।

गोतमी । जादे । पडिहदं अमङ्गलं । सुहाइं दे भत्तुकुलदेवदाओ वितरन्तु । (इति परिक्रामति ।)

पुरोहितः । (राजानं निर्दिश्य ।) भो भोस्तपस्विनः । असावत्रभवान्वर्णाश्रमाणां रक्षिता प्रागेव मुक्तासनो वः प्रतिपालयति । पश्यतैनं ।

शार्ङ्गरवः । भो महाब्राह्मण । काममेतदभिनन्दनीयं । तथापि वयमत्र मध्यस्थाः । कुतः ।

> भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै-
> र्नवाम्बुभिर्भूरिविलम्बिनो घनाः ।
> अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
> स्वभाव एवैष परोपकारिणां ॥ १०९ ॥

प्रतीहारी । देव । पसण्णमुहवण्णा दीसन्ति । जाणामि । विस्सद्धकज्जा इसीओ ।

राजा । शकुन्तलां दृष्ट्वा । अथात्रभवती ।

का स्विदवगुण्ठनवती नातिपरिस्फुटशरीरलावण्या ।
मध्ये तपोधनानां किसलयमिव पाण्डुपत्राणां ॥ ११० ॥

प्रतीहारी । देव । कुदूहलगब्भो पडिहदो ण मे तक्को प सरदि । णं दंसणीआ उण से आकिदी लक्खीअदि ।

राजा । भवतु । अनिर्वर्णनीयं परकलत्रं ।

शकुन्तला । हस्तमुरसि कृत्वा आत्मगतं । हिअअ । किं एव्वं वेवसि । अज्जउत्तस्स भावं ओहारिअ धीरं दाव होहि ।

पुरोहितः । पुरो गत्वा । एते विधिवदर्चितास्तपस्विनः । कश्चिदेषामुपाध्यायसंदेशः । तं देवः श्रोतुमर्हति ।

राजा । अवहितोऽस्मि ।

ऋषयः । हस्तमुद्यम्य । विजयस्व राजन् ।

राजा । सर्वानभिवादये ।

ऋषयः । इष्टेन युज्यस्व ।

राजा । अपि निर्विघ्नतपसो मुनयः ।

ऋषयः ।

कुतो धर्मक्रियाविघ्नः सतां रक्षितरि त्वयि ।
तमस्तपति घर्मांशौ कथमाविर्भविष्यति ॥ १११ ॥

राजा । अर्थवान्खलु मे राजशब्दः । अथ भगवाँल्लोकानुग्रहाय कुशली काश्यपः ।

ऋषयः । स्वाधीनकुशलाः सिद्धिमन्तः । स भवन्तमनामयप्रश्नपूर्वं

। अभिनिवेद्य ।

राजा । किमाज्ञापयति भगवान् ।

शार्ङ्गरवः । यन्मिथःसमयादिमां मदीयां दुहितरं भवानुपायंस्त । तन्मया प्रीतिमता युवयोरनुज्ञातम् । कुतः ।

त्वमर्हतां प्राग्रसरः स्मृतोऽसि नः
शकुन्तला मूर्तिमती च सत्क्रिया ।
समानयंस्तुल्यगुणं वधूवरं
चिरस्य वाच्यं न गतः प्रजापतिः ॥ ११२ ॥

तदिदानीमापन्नसत्त्वा प्रतिगृह्यतां सहधर्मचरणायेति ।

गौतमी । अज्ज । किंपि वत्तुकामम्हि । ण मे वअणावसरो अत्थि । कहंति ।

णावेक्खिदो गुरुअणो इमाए ण तुए पुच्छिदो बन्धुअणो ।
एक्कक्कं एव्व चरिए भणामि किं एक्को एक्कस्स ॥ ११३ ॥

शकुन्तला । आत्मगतम् । किं णु क्खु अज्जउत्तो भणादि ।

राजा । किमिदमुपन्यस्तम् ।

शकुन्तला । आत्मगतम् । पावओ क्खु वअणोवण्णासो ।

शार्ङ्गरवः । कथमिदं नाम । भवन्त एव सुतरां लोकवृत्तान्तनिष्णाताः ।

सतीमपि ज्ञातिकुलैकसंश्रयां
जनोऽन्यथा भर्तृमतीं विशङ्कते ।
अतः समीपे परिणेतुरिष्यते
तदप्रियापि प्रमदा स्वबन्धुभिः ॥ ११४ ॥

राजा । किं चात्रभवती मया परिणीतपूर्वा ।

शकुन्तला । (सविषादम् । आत्मगतम्) । हिअअ । सम्पदं दे आसङ्का ।

शार्ङ्गरवः । किं कृतकार्यद्वेषो, धर्मं प्रति विमुखता कृतावज्ञा ।

राजा । कुतो ऽयमसत्कल्पनाप्रश्नः ।

शार्ङ्गरवः । मूर्छन्त्यमी विकाराः प्रायेणैश्वर्यमत्तेषु ।

राजा । विशेषेणाधिक्षिप्तो ऽस्मि ।

गौतमी । जादे । मुहुत्तअं मा लज्ज । अवणइस्सं दाव दे ओउण्ठणं । तदो तुमं भट्टा अहिजाणिस्सदि । (इति यथोक्तं करोति ।)

राजा । (शकुन्तलां निर्वर्ण्य । आत्मगतम् ।)

इदमुपनतमेवं रूपमक्लिष्टकान्ति
प्रथमपरिगृहीतं स्यान्न वेति व्यवस्यन् ।
भ्रमर इव विभाते कुन्दमन्तस्तुषारं
न खलु च परिभोक्तुं नैव शक्नोमि हातुम् ॥ १९ ॥

(इति विचारयन्स्थितः ।)

प्रतीहारी । अहो धम्मावेक्खिदा भट्टिणो । ईदिसं णाम सुहोवणदं रूवं देक्खिअ को अण्णो विआरेदि ।

शार्ङ्गरवः । भो राजन् । किमिति तूष्णीमास्यते ।

राजा । भोस्तपोधनाः । चिन्तयन्नपि न खलु स्वीकरणमत्रभवत्याः स्मरामि । तत्कथमिमामभिव्यक्तसत्त्वलक्षणां प्रत्यात्मानं क्षेत्रिणमाशङ्कमानः प्रतिपत्स्ये ।

शकुन्तला । (अपवार्य) अज्जस्स परिणए एव्व संदेहो । कुदो दाणिं मे दूराहिरोहिणी आसा ।

शार्ङ्गरवः । मा तावत् ।

कृताभिमर्शामनुमन्यमानः
सुतां त्वया नाम मुनिर्विमान्यः ।
मुष्टं प्रतिग्राहयता स्वमर्थं
पात्रीकृतो दस्युरिवासि येन ॥ ११६ ॥

शारद्वतः । शार्ङ्गरव विरम त्वमिदानीम् । शकुन्तले । वक्तव्यमुक्तमस्माभिः । सोऽयमत्रभवानेवमाह । दीयतामस्मै प्रत्ययप्रतिवचनम् ।

शकुन्तला । (अपवार्य) । इमं अवत्थन्तरं गदे तारिसे अणुराए किं वा सुमराविदेण । अत्ता दाणिं सोअणीओत्ति ववसिदं । (प्रकाशं) अज्जउत्त । (इत्यर्धोक्ते) संसइदे दाणिं परिणए ण एसो समुदाआरो । पोरव । ण जुत्तं णाम दे तह पुरा अस्समपदे सहावुत्ताणहिअअं इमं जणं समअपुव्वं पतारिअ ईदिसेहिं अक्खरेहिं पच्चाचिक्खिदुं ।

राजा । शान्तं पापं ।

व्यपदेशमाविलयितुं किमीहसे जनमिमं च पातयितुं ।
कूलंकषेव सिन्धुः प्रसन्नमम्भस्तटतरुं च ॥ ११७ ॥

शकुन्तला । होदु । जइ परमत्थदो परपरिग्गहसङ्किणा तुए एव्वं पउत्तं । ता अहिण्णाणेण इमिणा तुह आसङ्कं अवणइस्सं ।

राजा । उदारः कल्पः ।

शकुन्तला । (मुद्रास्थानं परामृश्य) हद्धी हद्धी । अङ्गुलीअअसुण्णा मे अङ्गुली । (इति सविषादं गौतमीमवेक्षते) ।

गौतमी । णूणं दे सक्कावदारब्भन्तरे सचीतित्थसलिलं वन्दमाणाए पब्भट्ठं अङ्गुलीअअं ।

राजा । (सस्मितं) । इदं तत्प्रत्युत्पन्नमति स्त्रैणमिति यदुच्यते ।

शकुन्तला । एत्थ दाव विहिणा [illegible] पडुत्तणं । अवरं दे कहिस्सं ।

राजा । श्रोतव्यमिदानीं संवृत्तं ।

शकुन्तला । णं एक्कस्सिं दिअहे णोमालिआमण्डवे णलिणीपत्तभाअणगअं उअअं तुह हत्थे संणिहिदं आसि ।

राजा । शृणुमस्तावत् ।

शकुन्तला । तक्खणं सो मे पुत्तकिदओ दीहापङ्गो णाम मिअपोदओ उवट्ठिदो । तुए अअं दाव पढमं पिअदु त्ति अणुअम्पिणा उवच्छन्दिदो उअएण । ण उण दे अपरिचआदो हत्थब्भासं उवगदो । पच्छा तस्सिं एव्व मए गहिदे सलिले णेण किदो पणओ । तदा तुमं इत्थं पहसिदो सि । सव्वो सगन्धेसु विस्ससदि । दुवे वि एत्थ आरण्णआ त्ति ।

राजा । एवमादिभिरात्मकार्यनिर्वर्तिनीनामनृतमयवाङ्मधुभिराकृष्यन्ते विषयिणः ।

गौतमी । महाभाअ । ण अरुहसि एव्वं मन्तिदुं । तवोवणसंवड्ढिदो अणभिण्णो अअं जणो कइदवस्स ।

राजा । तापसवृद्धे ।

स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुषीषु
संदृश्यते किमुत याः प्रतिबोधवत्यः ।
प्रागन्तरिक्षगमनात्स्वमपत्यजात
मन्यैर्द्विजैः परभृताः खलु पोषयन्ति ॥ ११८ ॥

शकुन्तला । सरोषं । अणज्ज । अत्तणो हिअआणुमाणेण पेक्खसि । को दाणिं अण्णो धम्मकञ्चुअप्पवेसिणो तिणच्छण्णकूवोवमस्स

दाव अणुकिदं पडिवादिस्सदि ।

राजा । आत्मगतम् संदिग्धबुद्धिं मां कुर्वन्नकैतव इवास्याः कोपो लक्ष्यते । तथा ह्यनया

मय्येव विस्मरणदारुणचित्तवृत्तौ
वृत्तं रहःप्रणयमप्रतिपद्यमाने ।
भेदाद्भ्रुवोः कुटिलयोरतिलोहिताक्ष्या
भग्नं शरासनमिवातिरुषा स्मरस्य ॥ ११९ ॥

प्रकाशम् । भद्रे । प्रथितं दुष्यन्तस्य चरितं । तथापीदं न लक्षये ।

शकुन्तला । सुट्ठु दाव अत्त सच्छन्दचारिणी किदम्हि । जा अहं इमस्स पुरुवंसप्पच्चएण मुहमहुणो हिअअट्ठिअविसस्स हत्थब्भासं उवगदा । इति पटान्तेन मुखमावृत्य रोदिति ।

शार्ङ्गरवः । इत्थमात्मकृतमप्रतिहतं चापलं दहति ।

अतः परीक्ष्य कर्तव्यं विशेषात्संगतं रहः ।
अज्ञातहृदयेष्वेवं वैरीभवति सौहृदं ॥ १२० ॥

राजा । अयि भोः । किमत्रभवतीप्रत्ययादेवास्मान्संयुतदोषाक्षरैः क्षिणुथ ।

शार्ङ्गरवः । सासूयम् श्रुतं भवद्भिरधरोत्तरं ।

आ जन्मनः शाठ्यमशिक्षितो य-
स्तस्याप्रमाणं वचनं जनस्य ।
परातिसंधानमधीयते यै-
र्विद्येति ते सन्तु किलाप्तवाचः ॥ १२१ ॥

राजा । भोः सत्यवादिन् । अभ्युपगतं तावदस्माभिरेवं । किं पुनरिमामतिसंधाय लभ्यते ।

शार्ङ्गरवः । विनिपातः ।

राजा । विनिपातः पौरवः प्रार्थयत इति न श्रद्धेयमेतत् ।

शारद्वतः । शार्ङ्गरव । किमुत्तरेण । अनुष्ठितो गुरोः संदेशः । प्रतिनिवर्तामहे वयं । (राजानं प्रति ।)

तदेषा भवतः कान्ता त्यज वैनां गृहाण वा ।
उपपन्ना हि दारेषु प्रभुता सर्वतोमुखी ॥ १२१ ॥

गौतमि । गच्छाग्रतः ।

(इति प्रस्थिताः ।)

शकुन्तला । कहं इमिणा किदवेण विप्पलद्धम्हि । तुम्हे वि मं परिच्चअध । (इत्यनुगच्छति ।)

गौतमी । (स्थित्वा ।) वच्छ संगरव । अणुगच्छदि इअं करुणपरिदेविणी सउन्दला । पच्चादेसपरुसे भत्तुणि किं वा मे पुत्तिआ करिस्सदि ।

शार्ङ्गरवः । (सरोषं निवृत्य ।) किं पुरोभागे स्वातन्त्र्यमवलम्बसे ।

(शकुन्तला भीता वेपते ।)

शार्ङ्गरवः । शकुन्तले ।

यदि यथा वदति क्षितिपस्तथा
त्वमसि किं पितुरुत्कुलया त्वया ।
अथ तु वेत्सि शुचि व्रतमात्मनः
पतिकुले तव दास्यमपि क्षमं ॥ १२२ ॥

तिष्ठ । साधयामो वयं ।

राजा । भोस्तपस्विन् । किमत्रभवतीं विप्रलभसे । कुतः ।

कुमुदान्येव शशाङ्कः सविता बोधयति पङ्कजान्येव ।
वशिनां हि परपरिग्रहसंश्लेषपराङ्मुखी वृत्तिः ॥ २८ ॥

शार्ङ्गरवः । यदा तु पूर्ववृत्तमन्यसङ्गाद्विस्मृतो भवान् । तदा कथमधर्मभीरुः ।

राजा । भवन्तमेवात्र गुरुलाघवं पृच्छामि ।

मूढः स्यामहमेषा वा वदेन्मिथ्येति संशये ।
दारत्यागी भवाम्याहो परस्त्रीस्पर्शपांसुलः ॥ २९ ॥

पुरोहितः । विचार्य । यदि तावदेवं क्रियताम् ।

राजा । अनुशास्तु मां भवान् ।

पुरोहितः । अत्रभवती तावदा प्रसवादस्मद्गृहे तिष्ठतु । कुत इदमुच्यत इति चेत् । त्वं साधुभिरादिष्टः । प्रथममेव चक्रवर्तिनं पुत्रं जनयिष्यसीति । स चेन्मुनिदौहित्रस्तल्लक्षणोपपन्नो भविष्यति । अभिनन्द्य शुद्धान्तमेनां प्रवेशयिष्यसि । विपर्यये तु पितुरस्याः समीपनयनमवस्थितमेव ।

राजा । यथा गुरुभ्यो रोचते ।

पुरोहितः । वत्से । अनुगच्छ माम् ।

शकुन्तला । भअवदि वसुहे । देहि मे विवरं । इति रुदती प्रस्थिता । निष्क्रान्ता सह पुरोधसा तपस्विभिश्च । राजा शापव्यवहितस्मृतिः शकुन्तलागतमेव चिन्तयति ।

नेपथ्ये । आश्चर्यम् ।

राजा । आकर्ण्य । किं नु खलु स्यात् ।

प्रविश्य

पुरोहितः । सविस्मयम् । देव । अद्भुतं खलु संवृत्तम् ।

राजा । किमिव ।

पुरोहितः । देव । परावृत्तेषु कण्वशिष्येषु

सा निन्दन्ती स्वानि भाग्यानि बाला
बाहूत्क्षेपं क्रन्दितुं च प्रवृत्ता ।

राजा । किं च ।

पुरोहितः ।

स्त्रीसंस्थानं चाप्सरस्तीर्थमारा-
दुत्क्षिप्यैनां ज्योतिरेकं जगाम ॥ १२६ ॥

। सर्वे विस्मयं रूपयन्ति ।

राजा । भगवन् । प्रागपि सोऽस्माभिरर्थः प्रत्यादिष्ट एव । किं वृथा तर्केणान्विष्यते । विश्राम्यतु भवान् ।

पुरोहितः । विलोक्य । विजयस्व । इति निष्क्रान्तः ।

राजा । वेत्रवति । पर्याकुलोऽस्मि । शयनभूमिमार्गमादेशय ।

प्रतीहारी । इदो इदो देवो । इति प्रस्थिता ।

राजा ।

कामं प्रत्यादिष्टां स्मरामि न परिग्रहं मुनेस्तनयाम् ।
बलवत्तु दूयमानं प्रत्याययतीव मां हृदयम् ॥ १२७ ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

॥ पञ्चमोऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशति नागरिकः श्यालः पश्चाद्बद्धपुरुषमादाय रक्षिणौ च ॥

रक्षिणौ । ताडयित्वा । अले कुम्भिलआ । कहेहि । कहिं तुए एशे मणिबन्धणुक्किण्णणामहेए लाअकीए अङ्गुलीअए शमाशादिए ।

पुरुषः । भीतिनाटितकेन । पशीदन्तु भावमिश्शे । अहके ण ईदिश कम्मकाली ।

प्रथमः । किं खु शोहणे बम्हणेत्ति कलिअ लण्णा पडिग्गहे दिण्णे ।

पुरुषः । शुणुध दाणिं । अहके शक्कावदालब्भन्तलवाशी धीवले ।

द्वितीयः । पाडच्चला । किं अम्हेहिं जादी पुच्छिदे ।

श्यालः । सूअअ । कहेदु सव्वं अणुक्कमेण । मा णं अन्तरा पडिबन्धह ।

उभौ । जं आवुत्ते आणवेदि । कहेहि ।

पुरुषः । अहके जालुग्गालादीहिं मच्छबन्धणोवाएहिं कुडुम्बभलणं कलेमि ।

श्यालः । विहस्य । विसुद्धे दाणिं आजीवे ।

पुरुषः । भट्टा । मा एव्वं भण ।

शहजे किल जे विणिन्दिए

ण हु दे कम्म विवज्जणीअए ।

पशुमालणकम्म दालुणे

अणुकम्पामिदु एव्व शोत्तिए ॥ १२८ ॥

श्यालः । तदो तदो ।

पुरुषः । एक्काश्शिं दिअशे खण्डशो लोहिअमच्छे मए कप्पिदे जाव । तश्श उदलब्भन्तले एदं लदणभाशुलं अङ्गुलीअअं देक्खिअ । पच्छा अहके शे विक्कआअ दंशअन्ते गहिदे भावमिश्शेहिं । मालेह वा । मुञ्चेह वा । अअं शे आअमवुत्तन्ते ।

श्यालः । जाणुअ । विस्सगन्धो गोहादी मच्छबन्धो एव्व णिस्संसअं । अङ्गुलीअअदंसणं से विमरिसिदव्वं । राअउलं एव्व गच्छामो ।

रक्षिणौ । तह ।

श्यालः । गच्छ अरे गण्ठिभेदअ ।

॥ सर्वे परिक्रामन्ति ॥

श्यालः । सूअअ । इमं पुरदुआरे अप्पमत्ता पडिवालह । जाव इमं अङ्गुलीअअं जहागमणं भट्टिणो णिवेदिअ तदो सासणं पडिच्छिअ णिक्कमामि ।

उभौ । पविशदु आवुत्ते शामिपशादश्श ।

॥ निष्क्रान्तः श्यालः ॥

प्रथमः । जाणुअ । चिलाअदि क्खु आवुत्ते ।

द्वितीयः । णं अवशलोवशप्पणीआ लाआणो ।

प्रथमः । जाणुअ । फुलन्ति मे हत्था इमश्श वहश्श शुमणा

णिणादं । इति पुरुषं निर्दिशति ।

पुरुषः । णा अलुकादि भात्र था णामालणो भविदुं ।

द्वितीयः । विलोक्य एशे शम्दाणं शामो पत्तकत्थ लाणपाणाणं पाडच्चिअ इदोमुहं दक्कोअदि । णिद्धअन्नी भन्पिशाणि । शुणो मुदं त्या दाणिणशाणि ।

परिक्रम्य

श्यालः । सुअत्र । पुनइ एसा शान्तोअलोवी । उअन्नणो णिच्च अत्रं अद्कलाअअस्स आअमा ।

मृच्छकः । अह आनत्तं भणादि ।

द्वितीयः । एशे समणदणं पञ्चिशिअ पादोणिवुत्तं । इति पुरुषं परिभ्रष्टं करोति ।

पुरुषः । स्वगतं प्रकाश्य । भद्दा । अह कोलिणे ण आसीवि ।

श्यालः । इस भट्टिणा अकुलीअअगुरुमोणि। णणादाणि दाणि दो । इति पुरुषायाथ प्रकाशति ।

पुरुषः । स्वगतम् प्रकाशमा । भट्टकेण अणुगाकिदम्हि ।

मृच्छक । एशे णाम आणग्गहे । तो शलादा अवशालिअ कलिअ कुम्भे पाडकाविदं । .

नानुकः । आवुत्त । पालिदाणं कन्देहि । णाण अकुलीअएण भट्टिणो शंसिदाण कादव्वं ।

श्यालः । णा तस्सि मल्लारुकं इदणं भट्टिणो अकुम्मदत्ति तक्केमि । तस्स दंसणा भट्टिणो अभिमदो आणो सुमरिदो । भुक्तत्थं पालि दिगम्भीरोवि पत्तरसुणाअणो आसि ।

मूचकः । शविदं णाम आगुत्तेण ।

जानुकः । णं भणादि । इमएण मह मच्छिआभत्तुणोत्ति ।

इति पुरुषमसूयया पश्यति ।

पुरुषः । भट्टालक । इदो अद्धं तुम्हाणं सुमणामुल्लं होदु ।

जानुकः । एत्तकं जुज्जइ ।

श्यालः । धीवर । महत्तरो तुमं पिअवअस्सओ दाणिं मे संवुत्तो । कादम्बरीसक्खिअं अम्हाणं पढमसोहिदं इच्छीअदि । ता सोण्डिआपणं एव्व गच्छामो ।

सर्वे । तह ।

इति निष्क्रान्ताः सर्वे ।

॥ प्रवेशकः ॥

॥ ततः प्रविशत्याकाशयानेन सानुमती नामाप्सराः ॥

सानुमती । णिव्वत्तिदं मए पज्जाअणिव्वत्तणिज्जं अच्छरातित्थसंणिज्झं । जाव साहुजणस्स अभिसेअकालो त्ति संपदं इमस्स राएसिणो उदन्तं पच्चक्खीकरिस्सं । णं मेणआसंबन्धेण सरीरभूदा दाणिं मे सउन्दला । ताए अ दुहिदाणिमित्तं आदिट्ठपुव्वम्हि । (समन्तादवलोक्य ।) किं णु क्खु उदुच्छवे वि णिरुच्छवारम्भं विअ इदं राअउलं दीसइ । अत्थि मे विहवो पणिधाणेण सव्वं परिण्णादुं । किंदु सहीए आदरो मए माणइदव्वो । होदु । इमाणं एव्व उज्जाणपालिआणं तिरक्खरिणीपडिच्छण्णा पस्सपरिवत्तिणी भविअ उवलभिस्सं । इति नाट्येनावतीर्य स्थिता

॥ ततः प्रविशति चूताङ्कुरमवलोकयन्ती चेटी । अपरा च पृष्ठतस्तस्याः ॥

प्रथमा ।

आअम्बहरिअपण्डुर वसन्तमासस्स जीअसव्वस्स ।
दिट्ठो सि चूदकोरअ उदुमङ्गलं तुमं पसाएमि ॥ १२१ ॥

द्वितीया । परहुदिए । किं एआइणी मन्तेसि ।

प्रथमा । महुअरिए । चूदकलिअं देक्खिअ उम्मत्तिआ परहुदिआ होदि ।

द्वितीया । [illegible] मदनमाला

प्रथमा । [illegible] । तत्र दाणां [illegible] मदनिकमकमा दाणां ।

द्वितीया । सखि । [illegible] । [illegible]

प्रथमा । [illegible] ।

द्वितीया [illegible] ।

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥ १८० ॥

इति [illegible] ।

[illegible]

कञ्चुकी । [illegible]

[illegible] ।

[illegible] ।

कञ्चुकी । न खिलु श्रुतं युवाभ्यां । [illegible] शासनं प्रमाणीकृतं । [illegible] । तथा हि

चूतानां चिरनिर्गतापि कलिका [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ १८१ ॥

उभे । णत्थि संदेहो । महप्पहावो राएसी ।

प्रथमा । अज्ज । कति दिअहाइं अम्हाणं मित्तावसुणा रट्ठिएण भट्टिणो पाअमूलं पेसिदाणं । इत्थं च णो पमदवणस्स पालणकम्मं समप्पिदं । ता आअन्तुअदाए अस्सुदपुव्वो अम्हेहिं एसो वुत्तन्तो ।

कञ्चुकी । भवतु । न पुनरेवं प्रवर्तितव्यं ।

उभे । अज्ज । कोदूहलं णो । जइ इमिणा जणेण सोदव्वं । कहेदु अज्जो । किंणिमित्तं भट्टिणा वसन्तूसवो पडिसिद्धो ।

सानुमती । उस्सवप्पिआ खु मणुस्सा । गरुणा कारणेण हो दव्वं ।

कञ्चुकी । बहुलीभूतमेतत्किं न कथ्यते । किमत्रभवत्योः कर्णपथं नायातं शकुन्तलाप्रत्यादेशकौलीनं ।

उभे । सुदं रट्ठिअमुहादो जाव अङ्गुलीअअदंसणं ।

कञ्चुकी । तेन स्वल्पं कथयितव्यं । यदैव खलु स्वाङ्गुलीयकदर्शनादनुस्मृतं देवेन । सत्यमूढपूर्वा मया तत्रभवती रहसि शकुन्तला मोहात्प्रत्यादिष्टेति । तदा प्रभृत्येव पश्चात्तापमुपगतो देवः । तथा हि

> रम्यं द्वेष्टि यथा पुरा प्रकृतिभिर्न प्रत्यहं सेव्यते
> शय्याप्रान्तविवर्तनैर्विगमयत्युन्निद्र एव क्षपाः ।
> दाक्षिण्येन ददाति वाचमुचितामन्तःपुरेभ्यो यदा
> गोत्रेषु स्खलितस्तदा भवति च व्रीडाविलक्षश्चिरं ॥ १३२ ॥

सानुमती । पिअं मे ।

कञ्चुकी । अस्मात्प्रभवतो वैमनस्यादुत्सव प्रत्याख्यातः ।

उभे । तुवराइ ।

नेपथ्ये । एदु एदु भट्टा ।

कञ्चुकी । (आकाशं लक्ष्य) अये । इत एवाभिवर्ततां देवः । स्वकर्मानुष्ठीयताम् ।

उभे । तह । (इति निष्क्रान्ते)

(ततः प्रविशति पश्चात्तापसदृशवेषो राजा विदूषकः प्रतीहारी च)

कञ्चुकी । (राजानमवलोक्य) अहो सर्वास्ववस्थासु रमणीयत्वमाकृतिविशेषाणां । एवमुत्सुकोऽपि प्रियदर्शनो देवः । तथा हि

प्रत्यादिष्टविशेषमण्डनविधिर्वामप्रकोष्ठार्पितं
बिभ्रत्काञ्चनमेकमेव वलयं श्वासोपरक्ताधरः ।
चिन्ताजागरणप्रताम्रनयनस्तेजोगुणादात्मनः
संस्कारोल्लिखितो महामणिरिव क्षीणोऽपि नालक्ष्यते ॥ १३३ ॥

सानुमती । (राजानं दृष्ट्वा) ठाणे क्खु पच्चादेसविमाणिदा वि इमस्स किदे सउन्दला किलम्मदि त्ति ।

राजा । (ध्यानमन्दं परिक्रम्य)

प्रथमं सारङ्गाक्ष्या प्रियया प्रतिबोध्यमानमपि सुप्तं ।
अनुशयदुःखायेदं हतहृदयं संप्रति विबुद्धं ॥ १३४ ॥

सानुमती । णं ईदिसाणि तवस्सिणीए भाअहेआणि ।

विदूषकः । (अपवार्य) लङ्घिदो एसो भूओ वि सउन्दलावाहिणा । ण आणे । कहं चिकिच्छिदव्वो भविस्सदि त्ति ।

कञ्चुकी । (उपगम्य) जयतु जयतु देवः । महाराज । प्रत्यवेक्षिताः प्रमदवनभूमयः । यथाकाममध्यास्तां विनोदस्थानानि महाराजः ।

राजा । वेत्रवति । मद्वचनादमात्यमार्यपिशुनं ब्रूहि । चिरप्रबो

धाद्य संभावितमस्माभिरद्य धर्मासनमध्यासितुं । यत्प्रत्यवेक्षितं पौरकार्यमार्येण । तत्पत्रमारोप्य दीयतामिति ।

प्रतीहारी । जं देवो आणवेदि । इति निष्क्रान्ता ।

राजा । वातायन । त्वमपि स्वं नियोगमशून्यं कुरु ।

कञ्चुकी । यदाज्ञापयति देवः । इति निष्क्रान्तः ।

विदूषकः । किदं भवदा णिम्मच्छिअं । संपदं सिसिरादवच्छेअरमणीए इमस्सिं पमदवणुद्देसे अत्ताणं रमइस्ससि ।

राजा । वयस्य । रन्ध्रोपनिपातिनोऽनर्था इति यदुच्यते तदव्यभिचारि वचः । कुतः ।

मुनिसुताप्रणयस्मृतिरोधिना
मम च मुक्तमिदं तमसा मनः ।
मनसिजेन सखे प्रहरिष्यता
धनुषि चूतशरश्च निवेशितः ॥ १३५ ॥

विदूषकः । चिट्ठ दाव । जाव इमिणा दण्डकट्ठेण कन्दप्पव्वाहिं णासइस्सामि । इति दण्डकाष्ठमुद्यम्य चूताङ्कुरं पातयितुमिच्छति ।

राजा । सस्मितं । भवतु । दृष्टं ब्रह्मवर्चसं । सखे । क्वोपविष्टः प्रियायाः किंचिदनुकारिणीषु लतासु दृष्टिं विलोभयामि ।

विदूषकः । णं आसण्णपरिआरिआ चदुरिआ भवदा संदिट्ठा । माहवीमण्डवे इमं वेलं अदिवाहिस्सं । तहिं मे चित्तफलअगदं सहत्थलिहिदं तत्तहोदीए सउन्दलाए पडिकिदिं आणेहित्ति ।

राजा । ईदृशं हृदयविनोदस्थानं । तत्तमेव मार्गमादेशय ।

विदूषकः । इदो इदो भवं ।

। उभौ परिक्रामतः । सानुचरानुगच्छति ।

विदूषकः । एसो मणिसिलापट्टसणाहो माहवीमण्डवो उव्हाररमणिज्जदाए णिस्संसअं साअदेण विअ णो पडिच्छदि । ता पविसिअ णिसीददु भवं ।

॥ उभौ प्रवेशं नाटयित्वा उपविष्टौ ॥

सानुमती । लदासंसिदा देक्खिस्सं दाव सहीए पडिकिदिं । तदो से भत्तुणो बहुमुहं अणुराअं णिवेदइस्सं । तथा कृत्वा स्थिता ।

राजा । सखे । सर्वमिदानीं स्मरामि शकुन्तलायाः प्रथमवृत्तान्तं । कथितवानस्मि भवते च । स भवान्प्रत्यादेशवेलायां मत्समीपगतो नासीत् । पूर्वमपि न त्वया कदाचित्संकीर्तितं तत्रभवत्या नाम । कच्चिदहमिव विस्मृतवानसि त्वं ।

विदूषकः । ण विसुमरामि । किंतु सव्वं कहिअ अवसाणे उण तुए परिहासविअप्पओ एसो ण भूदत्थोत्ति आचक्खिदं । मए वि मिप्पिण्डबुद्धिणा तह एव्व गहीदं । अहवा भविदव्वदा बलवदी ।

सानुमती । एव्वं णेदं ।

राजा । ध्यात्वा । सखे । त्रायस्व मां ।

विदूषकः । भो । किं एदं । अणुववण्णं ईदिसं तुइ । कदावि सप्पुरिसा सोअवत्तव्वा ण होन्ति । णं पवादे वि णिक्कम्पा गिरिओ ।

राजा । वयस्य । निराकरणविक्लवायाः प्रियायाः समवस्थामनुस्मृत्य बलवदशरणोऽस्मि । सा हि

इतः प्रत्यादेशात्स्वजनमनुगन्तुं व्यवसिता
मुहुस्तिष्ठेत्युच्चैर्वदति गुरुशिष्ये गुरुसमे ।

पुनर्दृष्टिं बाष्पप्रसरकलुषामर्पितवती
मयि क्रूरे यत्तत्सविषमिव शल्यं दहति माम् ॥ १३६ ॥

सानुमती । अम्महे । ईदिसी सकज्जपरदा । इमस्स संदावेण अहं रमामि ।

विदूषकः । भो । अत्थि मे तक्को । केणवि तत्तहोदी आआससञ्चारिणा णीदेत्ति ।

राजा । कः पतिदेवतामन्यः परामष्टुमुत्सहेत । मेनका किल सख्यास्ते जन्मप्रतिष्ठेति श्रुतवानस्मि । तत्सहचारिणीभिः सखी ते हृतेति मे हृदयमाशङ्कते ।

सानुमती । संमोहो क्खु विम्हअणिज्जो । ण पडिबोहो ।

विदूषकः । जइ एव्वं । अत्थि क्खु समागमो कालेण तत्तहोदीए ।

राजा । कथमिव ।

विदूषकः । ण क्खु मादापिदरा भत्तुविओअदुक्खिदं दुहिदरं देक्खिदुं पारेन्ति ।

राजा । वयस्य ।

स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु
क्लिष्टं नु तावत्फलमेव पुण्यं ।
असंनिवृत्त्यै तदतीतमेते
मनोरथानामतटप्रपाताः ॥ १३७ ॥

विदूषकः । मा एव्वं । णं अङ्गुलीअअं एव्व णिदंसणं । अवस्संभाविणो अचिन्तणिज्जा समाअमा होन्ति ।

राजा । (अङ्गुलीयकं विलोक्य ।) अये । इदं तावदसुलभस्थानभ्रंशि शो

चर्नीयं ।

तत्र सुचरितमङ्कलग्ने नूनं
प्रतनु ममेव विभात्यया फलेन ।
अकुसुमितमशोकदोहदापेक्षया
अवनमितमिवाङ्गि तस्याः प्रसादम् ॥ १३८ ॥

सानुमती । ...

[illegible]

विदूषकः । ... तत्तदारोह ...
हृत्थसंसर्गं पाविदा ।

सानुमती । ... आग्रादिदो एसो ।

राजा । श्रूयतां । तदा ... प्रांस्थितं मां ...
द्य । किंचिकिंश्चागार्गपुत्र प्रतोषारिति दासन्नाति ।

विदूषकः । तदो तदो ।

राजा । पश्चादिमां मुद्रां तदङ्गुलौ निवेशयता मया प्रत्यभिहि
ता ।

एकैकमत्र दिवसे दिवसे मदीयं
नामाक्षरं गणय गच्छसि यावदन्तं ।
तावत्प्रिये मदवरोधगृहप्रवेशं
नेता जनस्तव समीपमुपैष्यतीति ॥ १३९ ॥

तच्च दारुणात्मना मया मोहान्नानुष्ठितं ।

सानुमती । रमणीयो क्खु अवही विहिणा विसंवादिदो ।

विदूषकः । कहं धीवरकप्पिअस्स लोहिअमच्छस्स उदलब्भन्तले आसि ।

राजा । शचीतीर्थं वन्दमानायाः सख्यास्ते हस्ताद्गङ्गास्रोतसि परिभ्रष्टं ।

विदूषकः । जुज्जइ ।

सानुमती । अदो एव्व तवस्सिणीए सउन्दलाए अधम्मभीरुणो इमस्स राएसिणो परिणए संदेहो आसि । अहवा । ईदिसो अणुराओ अहिण्णाणं अवेक्खदि । कहं विअ एदं ।

राजा । उपालप्स्ये तावदिदमङ्गुलीयकं ।

विदूषकः । आत्मगतं । गहीदो णेण पन्था उम्मत्तआणं ।

राजा ।

कथं नु तं बन्धुरकोमलाङ्गुलिं
करं विहायासि निमग्नमम्भसि ।

अथवा । अचेतनं नाम गुणं न लक्षये-
न्मयैव कस्मादवधीरिता प्रिया ॥ १४० ॥

विदूषकः । आत्मगतं । कहं बुभुक्खाए खादिदव्वोम्हि ।

राजा । अकारणपरित्यक्ता । अनुशयतप्तहृदयस्तावदनुकम्प्यतामयं जनः पुनर्दर्शनेन ।

प्रविश्य पटाक्षेपेण चित्रफलकहस्ता

चतुरिका । इअं चित्तगदा भट्टिणी । इति चित्रफलकं दर्शयति ।

विदूषकः । साहु वअस्स । महुरावत्थाणदंसणिज्जो भावाणुप्पवेसो । खलदि विअ मे दिट्ठी णिण्णुण्णअप्पदेसेसु ।

सानुमती । अम्मो एसा राएसिणो णिउणदा । जाणे । सही अग्गदो मे वट्टदि त्ति ।

राजा ।

यद्यत्साधु न चित्रे स्यात्क्रियते तत्तदन्यथा ।
तथापि तस्या लावण्यं रेखया किंचिदन्वितं ॥ १३१ ॥

सानुमती । सरिसं एदं पच्छादावगरुणो सिणेहस्स अणवलेवस्स अ ।

विदूषकः । भो । दाणिं तिण्णि तत्तहोदीओ दीसन्ति । सव्वा ओअ दंसणीआओ । कदमा एत्थ तत्तहोदी सउन्दला ।

सानुमती । अणभिण्णो क्खु ईदिसस्स रूवस्स मोहदिट्ठी अअं जणो ।

राजा । त्वं तावत्कतमां तर्कयसि ।

विदूषकः । तक्केमि । जा एसा सिढिलकेसबन्धणुव्वन्तकुसुमेण केसन्तेण उब्भिण्णसेअबिन्दुणा वअणेण विसेसदो ओसारिआहिं बाहाहिं अवसेअसिणिद्धतरुणपल्लवस्स चूअपाअवस्स पासे ईसिपरिस्सन्ता विअ आलिहिदा । एसा सउन्दला । इदराओ सहीओ त्ति ।

राजा । निपुणो भवान् । अस्त्यत्र मे भावचिह्नं ।

स्विन्नाङ्गुलिविनिवेशो रेखाप्रान्तेषु दृश्यते मलिनः ।
अश्रु च कपोलपतितं दृश्यमिदं वर्तिकोच्छ्वासात् ॥ १३२ ॥

चतुरिके । अर्धालिखितमेतद्विनोदस्थानं । तस्माद्गच्छ । वर्तिकां तावदानय ।

चतुरिका । अज्ज माढव्व । अवलम्ब चित्तफलअं । जाव आअच्छामि ।

राजा । अहमेवैतदवलम्बे । इति यथोक्तं करोति

॥ निष्क्रान्ता चेटी ॥

राजा । अहं हि

साक्षात्प्रियामुपगतामपहाय पूर्वं
चित्रार्पितां पुनरिमां बहुमन्यमानः ।
स्रोतोवहां पथि निकामजलामतीत्य
जातः सखे प्रणयवान्मृगतृष्णिकायां ॥ १४३ ॥

विदूषकः । आत्मगतं । एसो अत्तभवं णदिं अदिक्कमिअ मिअतिण्हिअं संकन्तो । प्रकाशं । भो । अवरं किं एत्थ लिहिदव्वं ।

सानुमती । जो जो पदेसो सहीए मे अहिरूवो । तं तं आलिहिदुकामो भवे ।

राजा । श्रूयतां ।

कार्या सैकतलीनहंसमिथुना स्रोतोवहा मालिनी
पादास्तामभितो निषण्णहरिणा गौरीगुरोः पावनाः ।
शाखालम्बितवल्कलस्य च तरोर्निर्मातुमिच्छाम्यधः
शृङ्गे कृष्णमृगस्य वामनयनं कण्डूयमानां मृगीं ॥ १४४ ॥

विदूषकः । आत्मगतं । जह अहं देक्खामि । पूरिदव्वं णेण चित्तफलअं लम्बकुच्चाणं तावसाणं कदम्बेहिं ।

राजा । वयस्य । अन्यच्च शकुन्तलायाः प्रसाधनमभिप्रेतमत्र विस्मृतमस्माभिः ।

विदूषकः । किं विअ ।

सानुमती । वणवासस्स सोउमारस्स अ जं सरिसं भविस्सदि ।

राजा ।

कृतं न कर्णार्पितबन्धनं सखे
शिरीषमागण्डविलम्बिकेशरं ।

न वा शरच्चन्द्रमरीचिकोमलं

मृणालसूत्रं रचितं स्तनान्तरे ॥ १८५ ॥

विदूषकः । भो । किं णु तत्तहोदी रत्तकुवलयपल्लवसोहिणा अग्गहत्थेण मुहं ओवारिअ चइदचइदा विअ ठिदा । (सावधानं निरूप्य । दृष्ट्वा) आ । एसो दासीएपुत्तो कुसुमरसपाडच्चरो तत्तहोदीए वअणं अहिलङ्घदि महुअरो ।

राजा । ननु वार्यतामेष धृष्टः ।

विदूषकः । भवं एव्व अविणीदाणं सासिदा इमस्स वारणे पहविस्सदि ।

राजा । युज्यते । अयि भोः कुसुमलताप्रियातिथे । किमत्र परिपतनखेदमनुभवसि ।

एषा कुसुमनिषण्णा तृषितापि सती भवन्तमनुरक्ता ।

प्रतिपालयति मधुकरी न खलु मधु विना त्वया पिबति ॥ १८६ ॥

सानुमती । अज्ज अभिजादं क्खु एसो वारिदो ।

विदूषकः । पडिसिद्धावि वामा एसा जादी ।

राजा । एवं भो न मे शासने तिष्ठसि । श्रूयतां तर्हि संप्रति ।

अक्लिष्टबालतरुपल्लवलोभनीयं

पीतं मया सदयमेव रतोत्सवेषु ।

बिम्बाधरं स्पृशसि चेद्भ्रमर प्रियायाः

त्वां कारयामि कमलोदरबन्धनस्थं ॥ १८७ ॥

विदूषकः । एव्वं तिक्खदण्डस्स किं ण भाइस्सदि । (प्रहस्य । आत्मगतं ।) एसो दाव उम्मत्तो । अहंपि एदस्स संगेण ईदिसवण्णो

त्रिश्र संवुत्ता । (प्रकाशम्) भो । चित्तं क्खु एदं ।

राजा । कथं चित्रम् ।

सानुमती । अहं पि दाणिं अवगदत्था । किं उण जधालिहिदाणुभाविणी एसा ।

राजा । वयस्य । किमिदमनुष्ठितं पौरोभाग्यम् ।

दर्शनसुखमनुभवतः साक्षादिव तन्मयेन हृदयेन ।
स्मृतिकारिणा त्वया मे पुनरपि चित्रीकृता कान्ता ॥ १४८ ॥

इति बाष्पं विहरति ।

सानुमती । पुव्वावरविरोही अपुव्वो एसो विरहमग्गो ।

राजा । वयस्य । कथमेवमविश्रान्तदुःखमनुभवामि ।

प्रजागरात्खिलीभूतस्तस्याः स्वप्ने समागमः ।
बाष्पस्तु न ददात्येनां द्रष्टुं चित्रगतामपि ॥ १४९ ॥

सानुमती । सव्वहा पमज्जिदं तुए पच्चादेसदुक्खं सउन्दलाए ।

प्रविश्य

चतुरिका । जेदु जेदु भट्टा । वट्टिआकरण्डअं गेण्हिअ इदोमुहं पत्थिदम्हि ।

राजा । किं च ।

चतुरिका । सो मे हत्थादो अन्तरा तरलिआदुदिआए देवीए वसुमदीए अहं एव्व अय्यउत्तस्स उवणइस्सं त्ति सबलक्कारं गहिदो ।

विदूषकः । दिट्ठिआ तुमं मुक्का ।

चतुरिका । जाव देवीए विडवलग्गं उत्तरीअं तरलिआ मोचेदि । ताव मए णिव्वाहिदो अत्ता ।

राजा । वयस्य । उपस्थितेयं बहुमानगर्भिता च । भवा निमां प्रतिकृतिं रक्ष ।

विदूषकः । अत्ताणं गोवाहि । [illegible] जइ भवं अंतेउरकालकूडादो मुच्चीअदि । तदो मं मेहप्पडिच्छन्दे पासा दे सद्दावेहि । [illegible]

सानुमती । अण्णसंकन्तहिअओ वि पढमसंभावणं अवेक्खदि । अदिसिढिलसोहदो दाणिं एसो ।

प्रविश्य पत्रहस्ता

प्रतीहारी । जेदु जेदु देवो ।

राजा । वेत्रवति । न खलु दृष्टा त्वया देवी ।

प्रतीहारी । अह इं । पत्तहत्थं मं देक्खिअ पडिणिउत्ता ।

राजा । कार्यज्ञा कार्योपरोधं मे परिहरति ।

प्रतीहारी । देव । अमच्चो विण्णवेदि । अत्थजादस्स गणणाबहु लदाए एक्कं एव्व पोरकज्जं अवेक्खिदं । तं देवो पत्तारूढं पच्च क्खीकरेदु त्ति

राजा । इतः पत्रिकां दर्शय ।

॥ प्रतीहार्युपनयति ।

राजा । अनुवाच्य । कथं । समुद्रव्यवहारी सार्थवाहो धनमित्रो नाम नौव्यसने विपन्नः । अनपत्यश्च किल तपस्वी । राजगामी तस्यार्थसंचय इत्येतदमात्येन लिखितं । कष्टं खल्वनपत्यता । बहुधनत्वाद्बहुपत्नीकेन तत्रभवता भवितव्यं । विचार्यतां । यदि काचिदापन्नसत्त्वा तस्य भार्यासु स्यात् ।

प्रतीहारी । देव । दाणिं एव्व साकेदअस्स सेट्ठिणो दुहिआ

णिव्वुत्तपुंसवणा सा जाआ सुणीअदि ।

राजा । ननु गर्भः पित्र्यं रिक्थमर्हति । गच्छ । एवममात्यं ब्रूहि ।

प्रतीहारी । जं देवो आणवेदि । इति प्रस्थिता

राजा । एहि तावत् ।

प्रतीहारी । इअम्हि ।

राजा । किमनेन संततिरस्ति नास्तीति ।

येन येन वियुज्यन्ते प्रजाः स्निग्धेन बन्धुना ।
स स पापादृते तासां दुष्यन्त इति घुष्यताम् ॥ १५० ॥

प्रतीहारी । एव्वं णाम घोसइदव्वं । निष्क्रम्य पुनः प्रविश्य । काले पवुट्ठं विअ अहिणन्दिदं देवस्स सासणं ।

राजा । दीर्घमुष्णं च निःश्वस्य । एवं भोः संततिच्छेदनिरवलम्बानां कुलानां मूलपुरुषावसाने संपदः परमुपतिष्ठन्ति । ममाप्यन्ते पुरुवंशश्रीरकाल इवोप्तबीजा भूः संवृत्ता ।

प्रतीहारी । पडिहदं अमङ्गलं ।

राजा । धिङ्मामुपस्थितश्रेयोवमानिनं ।

सानुमती । असंसअं सहिं एव्व हिअए करिअ णिन्दिदो णेण अप्पा ।

राजा ।

संरोपितेऽप्यात्मनि धर्मपत्नी
त्यक्ता मया नाम कुलप्रतिष्ठा ।
कल्पिष्यमाणा महते फलाय
वसुंधरा काल इवोप्तबीजा ॥ १५१ ॥

सानुमती । अपरिच्छिण्णा क्खु दे संदरी अंबिसदि ।

चतुरिका । (जनान्तिकम्) अए । इमिणा सत्तुबन्तेण विउणुत्तसंतावो भट्टा । णं अस्सासिदुं गदो मेहप्पडिच्छन्दादो अज्जो माढव्वो गोविदक्ख आअच्छदि ।

प्रतीहारी । सुट्ठु भणासि । (इति निष्क्रान्ता ।)

राजा । अहो दुष्यन्तस्य संशयमारूढाः पिण्डभाजः । कुतः ।

> अस्मात्परं बत यथाश्रुतिसंभृतानि
> को नः कुले निवपनानि नियच्छतीति ।
> नूनं प्रसूतिविकलेन मया प्रसिक्तं
> धौताश्रुशेषमुदकं पितरः पिबन्ति ॥ २५ ॥

इति मोहमुपगतः ।

चतुरिका । (ससंभ्रममवलोक्य) समस्ससदु समस्ससदु भट्टा ।

सानुमती । हद्धी हद्धी । सदि क्खु दीवे ववधाणदोसेण एसो अन्धआरदोसं अणुहोदि । अहं दाणिं एव्व णिव्वुदं करेमि । अहवा । सुदं मए सउन्दलं समस्सासअन्तीए महेन्दजणणीए मुहादो । जण्णभाओसुआ देवा एव्व तह अणुचिट्ठिस्सन्दि जह अइरेण धम्मपदिणिं भट्टा अहिणन्दिस्सदित्ति । ता ण जुत्तं कालं पडिवालिदुं । जाव इमिणा वुत्तन्तेण पिअसहिं समस्सासेमि ।

इत्युद्भ्रान्तकेन निष्क्रान्ता ।

नेपथ्ये । अब्बम्हण्णं अब्बम्हण्णं ।

राजा । (प्रत्यागतः कर्णं दत्त्वा) अये । माढव्यस्येवार्तस्वरः । कः कोऽत्र भोः ।

प्रतीहारी । परित्ताअदु देवो संभमगदं वअस्सं ।

राजा । केनात्तगन्धो माणवकः ।

प्रतीहारी । अदिट्ठरूवेण केणावि सत्तेण अदिक्कमिअ मेहप्पडिच्छन्दस्स पासादस्स अग्गभूमिं आरोविदो ।

राजा । (उत्थाय) मा तावत् । ममापि सत्त्वैरभिभूयन्ते गृहाः । अथवा ।

> अहन्यहन्यात्मन एव ताव-
> ज्ज्ञातुं प्रमादस्खलितं न शक्यं ।
> प्रजासु कः केन पथा प्रयाती-
> त्यशेषतो वेदितुमस्ति शक्तिः ॥ १५३ ॥

नेपथ्ये । भो वअस्स । अविहा अविहा ।

राजा । (गतिभेदेन परिक्रामन्) सखे । न भेतव्यं न भेतव्यं ।

नेपथ्ये । (पुनस्तदेव पठित्वा) कहं ण भाइस्सं । एस मं को वि पच्चवणदसिरोहरं इक्खुं विअ तिण्णभङ्गं करेदि ।

राजा । (सदृष्टिक्षेपं) धनुस्तावत् ।

(ततः प्रविशति शार्ङ्गहस्ता यवनी)

यवनी । भट्टा । इदं हत्थावावसहिदं सरासणं ।

(राजा सशरं धनुरादत्ते)

नेपथ्ये ।

> एष त्वामभिनवकण्ठशोणितार्थी
> शार्दूलः पशुमिव हन्मि चेष्टमानं ।
> आर्तानां भयमपनेतुमात्तधन्वा
> दुष्यन्तस्तव शरणं भवत्विदानीं ॥ १५४ ॥

राजा । (उत्थाय) कथं मामेवोद्दिशति । (विहस्य) कृपाणपाणिना । अद्य इदानीं न भविष्यसि । (आकाशमवलोक्य) वेत्रवति । सोपानमार्गमादेशय ।

प्रतीहारी । इदो इदो देवो ।

(सर्वे सत्वरमुपसर्पन्ति)

राजा । (समन्तादवलोक्य) शून्यं खल्विदम् ।

नेपथ्ये । अविहा अविहा । देवं अत्तभवन्तं पेक्खामि । तुमं मं ण पेक्खसि । बिडालग्गहिदो मूसओ विअ णिरासो म्हि जीविदे संवुत्तो ।

राजा । भोस्तिरस्करिणीगर्वित । मदीयमस्त्रं त्वां द्रक्ष्यति । एष तमिषुं संदधे ।

यो हनिष्यति वध्यं त्वां रक्ष्यं रक्षति च द्विजम् ।
हंसो हि क्षीरमादत्ते तन्मिश्रा वर्जयत्यपः ॥ ३५ ॥

(इत्यस्त्रं संधत्ते)

ततः प्रविशति विदूषकमुत्सृज्य मातलिः

मातलिः ।

कृताः शरव्यं हरिणा तवासुराः
शरासनं तेषु विकृष्यतामिदम् ।
प्रसादसौम्यानि सतां सुहृज्जने
पतन्ति चक्षूंषि न दारुणाः शराः ॥ ३६ ॥

राजा । (अस्त्रमुपसंहरन्) अये मातलिः । स्वागतं महेन्द्रसारथे ।

(प्रविश्य)

विदूषकः । अहं जेण इट्ठिपसुमारं मारिदो । सो इमिणा साअदेण अहिणन्दीअदि ।

मातलिः । (स्मितम्) आयुष्मन् । श्रूयतां । यदस्मि हरिणा भवत्सकाशं प्रेषितः ।

राजा । अवहितोऽस्मि ।

मातलिः । अस्ति कालनेमिप्रसूतिर्दुर्जयो नाम दानवगणः ।

राजा । अस्ति श्रुतपूर्वं मया नारदात् ।

मातलिः ।

सख्युस्ते स किल शतक्रतोरवध्य-
स्तस्य त्वं रणशिरसि स्मृतो निहन्ता ।
उच्छेत्तुं प्रभवति यन्न सप्तसप्ति-
स्तन्नैशं तिमिरमपाकरोति चन्द्रः ॥ ११७ ॥

स भवानात्तशस्त्र एवेदानीं तमैन्द्ररथमारुह्य विजयाय प्रतिष्ठतां ।

राजा । अनुगृहीतोऽहमनया मघवतः संभावनया । अथ माढव्यं प्रति भवता किमेवं प्रयुक्तं ।

मातलिः । तदपि कथ्यते । किंचिन्निमित्तादपि मनःसन्तापादायुष्मान्मया विक्लवो दृष्टः । पश्चात्कोपयितुमायुष्मन्तं तथा कृतवानस्मि । कुतः ।

ज्वलति चलितेन्धनोऽग्निर्विप्रकृतः पन्नगः फणां कुरुते ।
प्रायः स्वं महिमानं क्षोभात्प्रतिपद्यते हि जनः ॥ ११८ ॥

राजा । (जनान्तिकम्) वयस्य । अनतिक्रमणीया दिवस्पतेराज्ञा । तदत्र परिगतार्थं कृत्वा मद्वचनादमात्यपिशुनं ब्रूहि ।

त्वन्मतिः केवला तावत्परिपालयतु प्रजाः ।
अधिज्यमिदमन्यस्मिन्कर्मणि व्यापृतं धनुः ॥ ११९ ॥

इति ॥

विदूषकः । नं भरं भांगंगहि ।

मातलिः । [illegible]

[illegible]

षष्ठोऽङ्कः ॥

(ततः प्रविशत्याकाशयानेन राजा मातलिश्च)

राजा । मातले । अनुष्ठितनिदेशोऽपि मघवतः सत्क्रियाविशेषाद् अनुपयुक्तमिवात्मानं समर्थये ।

मातलिः । (सस्मितम्) आयुष्मन् । उभयमप्यपरितोषं समर्थये ।

प्रथमोपकृतं मरुत्वतः
प्रतिपत्त्या लघु मन्यते भवान् ।
गणयत्यवदानविस्मितो
भवतः सोऽपि न सत्क्रियागुणान् ॥ १६० ॥

राजा । मातले । मा मैवम् । स खलु मनोरथानामप्यभूमिर्विसर्जनावसरसत्कारः । मम हि दिवौकसां समक्षमर्धासनोपवेशितस्य

अन्तर्गतप्रार्थनमन्तिकस्थं
जयन्तमुद्वीक्ष्य कृतस्मितेन ।
आमृष्टवक्षोहरिचन्दनाङ्का
मन्दारमाला हरिणा पिनद्धा ॥ १६१ ॥

मातलिः । किमिव नामायुष्मानमरेश्वरान्नार्हति । पश्य ।

सुखपरस्य हरेरुभयैः कृतं
त्रिदिवमुद्धृतदानवकण्टकं ।

तव शरैरधुनानतपर्वभिः
पुरुषकेसरिणश्च पुरा नखैः ॥ १६२ ॥

राजा । अत्र खलु शतक्रतोरेव महिमा स्तुत्यः ।

सिध्यन्ति कर्मसु महत्स्वपि यन्नियोज्याः
संभावनागुणमवेहि तमीश्वराणाम् ।
किं वाभविष्यदरुणस्तमसां विभेत्ता
तं चेत्सहस्रकिरणो धुरि नाकरिष्यत् ॥ १६३ ॥

मातलिः । सदृशमेवैतत् । (स्तोकमन्तरमतीत्य) आयुष्मन् । इतः पश्य नाकपृष्ठगतस्य सौभाग्यमात्मयशसः ।

विच्छित्तिशेषैः सुरसुन्दरीणां
वर्णैरमी कल्पलतांशुकेषु ।
संचिन्त्य गीतक्षममर्थबन्धं
दिवौकसस्त्वच्चरितं लिखन्ति ॥ १६४ ॥

राजा । मातले । असुरसंप्रहारोत्सुकेन पूर्वेद्युर्दिवमधिरोहता न लक्षितः स्वर्गमार्गः । कतरस्मिन्मरुतां पथि वर्तामहे ।

मातलिः ।

त्रिस्रोतसं वहति यो गगनप्रतिष्ठां
ज्योतींषि वर्तयति च प्रविभक्तरश्मिः ।
तस्य द्वितीयहरिविक्रमनिस्तमस्कं
वायोरिमं परिवहस्य वदन्ति मार्गम् ॥ १६५ ॥

राजा । मातले । अतः खलु सबाह्यान्तःकरणो ममान्तरात्मा प्रसीदति । (रथाङ्गमवलोक्य) मेघपदवीमवतीर्णौ स्वः ।

मातलिः । कथमवगम्यते ।

राजा ।

अयमरविवरेभ्यश्चातकैर्निष्पतद्भिर्
हरिभिरचिरभासां तेजसा चानुलिप्तैः ।
गतमुपरि घनानां वारिगर्भोदराणां
पिशुनयति रथस्ते शीकरक्लिन्ननेमिः ॥ १६६ ॥

मातलिः । क्षणादायुष्मान्स्वाधिकारभूमौ वर्तिष्यते ।

राजा । (अधो ऽवलोक्य) वेगावतरणादाश्चर्यदर्शनः संलक्ष्यते मनुष्यलोकः । तथा हि

शैलानामवरोहतीव शिखरादुन्मज्जतां मेदिनी
पर्णाभ्यन्तरलीनतां विजहति स्कन्धोदयात्पादपाः ।
संतानैस्तनुभावनष्टसलिला व्यक्तिं भजन्त्यापगाः
केनाप्युत्क्षिपतेव पश्य भुवनं मत्पार्श्वमानीयते ॥ १६७ ॥

मातलिः । साधु दृष्टं । (सबहुमानं विलोक्य ।) अहो उदाररमणीया पृथिवी ।

राजा । मातले । कतमो ऽयं पूर्वापरसमुद्रावगाढः कनकरसनिस्यन्दी सान्ध्य इव मेघपरिघः सानुमानालोक्यते ।

मातलिः । आयुष्मन् एष खलु हेमकूटो नाम किंपुरुषपर्वतस्तपसां सिद्धिक्षेत्रं । पश्य ।

स्वायंभुवान्मरीचेर्यः प्रबभूव प्रजापतिः ।
सुरासुरगुरुः सो ऽत्र सपत्नीकस्तपस्यति ॥ १६८ ॥

राजा । तेन ह्यनतिक्रमणीयानि श्रेयांसि । प्रदक्षिणीकृत्य भगवन्तं गन्तुमिच्छामि ।

मातलिः । प्रथमः कल्पः ।

[illegible]

राजा । (अवलोक्य)

उपोढशब्दा न रथाङ्गनेमयः
प्रवर्तमानं न च दृश्यते रजः ।
अभूतलस्पर्शतया निरुद्धत-
स्तवावतीर्णोऽपि रथो न लक्ष्यते ॥ ९ ॥

मातलिः । एतावानेव शतक्रतोरायुष्मतश्च विशेषः ।

राजा । मातले । कतमस्मिन्प्रदेशे मारीचाश्रमः ।

मातलिः । (हस्तेन दर्शयन्)

वल्मीकार्धनिमग्नमूर्तिरुरसा संदष्टसर्पत्वचा
कण्ठे जीर्णलताप्रतानवलयेनात्यर्थसंपीडितः ।
अंसव्यापि शकुन्तनीडनिचितं बिभ्रज्जटामण्डलं
यत्र स्थाणुरिवाचलो मुनिरसावभ्यर्कबिम्बं स्थितः ॥ १० ॥

राजा । नमस्ते कष्टतपसे ।

मातलिः । (संयतप्रग्रहं रथं कृत्वा) महाराज । एतावदितिपरिवर्धितमन्दारवृक्षं प्रजापतेराश्रमं प्रविष्टौ स्वः ।

राजा । स्वर्गादधिकतरं निर्वृतिस्थानम् । अमृतह्रदमिवावगाढोऽस्मि ।

मातलिः । (रथं स्थापयित्वा) अवतरत्वायुष्मान् ।

राजा । (अवतीर्य) मातले । भवान्कथमिदानीम् ।

मातलिः । संयन्त्रितो मया रथः । वयमप्यवतरामः । (तथा कृत्वा) इत आयुष्मन् । (परिक्रम्य) दृश्यन्तामत्रभवतामृषीणां तपोवनभूमयः ।

राजा । ननु विस्मयादवलोकयामि ।

प्राणानामनिलेन वृत्तिरुचिता सत्कल्पवृक्षे वने
तोये काञ्चनपद्मरेणुकपिशे धर्माभिषेकक्रिया ।
ध्यानं रत्नशिलातलेषु विबुधस्त्रीसंनिधौ संयमो
यत्काङ्क्षन्ति तपोभिरन्यमुनयस्तस्मिंस्तपस्यन्त्यमी ॥ १०४ ॥

मातलिः । उत्सर्पिणी खलु महतां प्रार्थना । (परिक्रम्य) अत्र वृद्धशाकल्य । किमनुतिष्ठति भगवान्मारीचः । किं ब्रवीषि । दाक्षायण्या पतिव्रताधर्ममधिकृत्य पृष्टस्तस्यै महर्षिपत्नीसहितायै कथयतीति ।

राजा । (कर्णं दत्त्वा) अये । प्रतिपाल्यावसरः खलु प्रस्तावः ।

मातलिः । (राजानमवलोक्य) अस्मिन्नशोकवृक्षमूले तावदास्तामायुष्मान् । यावत्त्वामिन्द्रगुरवे निवेदयितुमन्तरान्वेषी भवामि ।

राजा । यथा भवान्मन्यते ।

मातलिः । आयुष्मन् । साधयाम्यहम् ।

राजा ।

मनोरथाय नाशंसे किं बाहो स्पन्दसे वृथा ।
पूर्वावधीरितं श्रेयो दुःखं हि परिवर्तते ॥ १०५ ॥

नेपथ्ये । मा खु चावलं करेहि । कहं गदो एव्व अत्तणो पकिदिं ।

राजा । (कर्णं दत्त्वा) अभूमिरियमविनयस्य । को नु खल्वेष निषिध्यते । (शब्दानुसारेणावलोक्य) अये । को नु खल्वयमनुबध्यमानस्तपस्विनीभ्यामबालसत्त्वो बालः ।

अर्धपीतस्तनं मातुरामर्दक्लिष्टकेसरम् ।
प्रक्रीडितुं सिंहशिशुं बलात्कारेण कर्षति ॥ १०६ ॥

[illegible]

बालः । [illegible] । [illegible] ।

प्रथमा । अविणीद [illegible] । किं णो [illegible] सत्ताणि [illegible] । [illegible] संरम्भो । [illegible] अहिणाणि [illegible] ।

राजा । किं नु खलु बाले अस्मिन्नौरस इव पुत्रे स्निह्यति मे मनः । नूनमनपत्यता मां वत्सलयति ।

द्वितीया । एसा खु केसरिणी तुमं लङ्घेदि । जइ से पुत्तअं ण मुञ्चसि ।

बालः । [illegible] अम्हहे । बालसिंहस्स भीदो म्हि । [illegible]

[illegible]

महतस्तेजसो बीजं बालोऽयं प्रतिभाति मे ।

स्फुलिङ्गावस्थया वह्निरेधापेक्ष इव स्थितः ॥ १७४ ॥

प्रथमा । वच्छ । एदं बालमिइन्दअं मुञ्च । अवरं दे कीलणअं दाइस्सं ।

बालः । कहिं । देहि णं । इति हस्तं प्रसारयति ।

राजा । कथं चक्रवर्तिलक्षणमप्यनेन धार्यते । तथा ह्यस्य

प्रलोभ्यवस्तुप्रणयप्रसारितो

विभाति जालग्रथिताङ्गुलिः करः ।

अलक्ष्यपत्रान्तरमिद्धरागया

नवोषसा भिन्नमिवैकपङ्कजम् ॥ १७५ ॥

द्वितीया । सुव्वदे । ण सक्को एसो वाआमेत्तेण विरमाविदुं । गच्छ तुमं । मम केरए उडए मक्कण्डेअस्स इसिकुमारअस्स [illegible]

दो मित्तिआमोरयो चिठ्ठदि । तं से उवहर ।

प्रथमा । तह् । ...

... । उभिणा ठवअ ग्रत्र कोलिसं । ...

राजा । स्पदत्थामि ... ...

आलक्ष्य... ...

... ।

...

... ॥ १०६ ॥

तापसी । ... । ... अत्र भणादि । ... तो

इत्थ ... । ... भद्दमुह । एहि दाव । ... इ

मिणा ... डिम्भलीलाए बाहुमाणं ...।

राजा । ... । अपि भो महर्षिपुत्र ।

एवमाश्रमविरुद्धवृत्तिना

संयमः किमिति जन्मतस्त्वया ।

सत्वसंश्रयसुखोऽपि दूष्यते

कृष्णसर्पशिशुनेव चन्दनम् ॥ १०७ ॥

तापसी । भद्दमुह । ण क्खु अअं इसिकुमारओ ।

राजा । आकारसदृशं चेष्टितमेवास्य कथयति । ...

... ।

अनेन कस्यापि कुलाङ्कुरेण

स्पृष्टस्य गात्रेषु सुखं ममैवम् ।

कां निर्वृतिं चेतसि तस्य कुर्यात्

यस्यायमङ्कात्कृतिनः प्ररूढः ॥ १०८ ॥

नायकी । [illegible] अन्द्धारण अन्स्थितस्य ।

राजा । अर्थ । [illegible] ।

नायकी । इमस्य [illegible] दान गवाक्षणी यावर्त्तते । न [illegible] [illegible] । [illegible] संयुक्तेति ।

राजा । [illegible] चन्द्रनिकमा [illegible] । अथ का अन्या [illegible] ।

नायको । पुरन्दर ।

राजा । [illegible] भम । [illegible] [illegible] भगवता [illegible] । [illegible] पुनात्वत ।

भवनाय [illegible] पुत्र

[illegible] न निवाम ।

निर्वर्तितानि [illegible] यथा

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible] न पुनरात्मगत्या [illegible] विषयः ।

नायकी । [illegible] भद्रमुखा [illegible] । अन्द्धारसंबन्धेन इमस्य न मार्गः [illegible] ।

राजा । [illegible] दिनाभिमित्रमाणतनानं । [illegible] अद्य मा तत्रभवती किमात्मस्य [illegible] पत्नी ।

नायकी । का तस्य यस्मादारपरिग्रहणा णाम संकीर्तिदं चित्ति [illegible] ।

राजा । [illegible] इयं किल कथा मामेव लज्जाकरोति । यदि नावदस्य शिशोर्नामत मातरं पृच्छामि । अथवा । नर्ज्यनार्यः परदार [illegible] ।

(प्रविश्य मृन्मयूरहस्ता)

तापसी । सव्वदमण । सउन्दलावण्णं पेक्ख ।

बालः । (सदृष्टिक्षेपम्) कहिं वा मे अज्जू ।

उभे । णामसारिस्सेण वञ्चिदो माउवच्छलो ।

द्वितीया । वच्छ । इमस्स मत्तिआमोरअस्स रम्मत्तणं देक्खत्ति भणिदोसि ।

राजा । (आत्मगतम्) किं वा शकुन्तलेत्यस्य मातुराख्या । सन्ति पुनर्नामधेयसादृश्यानि । अपि नाम मृगतृष्णिकेव नाममात्रप्रस्तावो मे विषादाय कल्पते ।

बालः । अज्जुए । रोअदि मे एसो भद्दमोरओ । (इति क्रीडनकमादत्ते)

प्रथमा । (विलोक्य सोद्वेगम्) अम्हहे । रक्खाकरण्डअं से मणिबन्धे ण दीसदि ।

राजा । अलमलमावेगेन । नन्विदमस्य सिंहशावविमर्दात्परिभ्रष्टम् । (इत्यादातुमिच्छति)

उभे । मा क्खु मा क्खु । एदं अवलम्बिअ कहं गहिदं णेण । (इति विस्मयादुरोनिहितहस्ते परस्परमवलोकयतः)

राजा । किमर्थं प्रतिषिद्धाः स्मः ।

प्रथमा । सुणादु महाराओ । एसा अवराजिदा णाम ओसही इमस्स जादकम्मसमए भअवदा मारीएण दिण्णा । एदं किल मादापिदरो अप्पाणं च वज्जिअ अवरो भूमिपडिदं ण गेण्हादि ।

राजा । अथ गृह्णाति ।

प्रथमा । तदो तं सप्पो भविअ दसइ ।

राजा । भवतीभ्यां [illegible] [illegible] प्रतिक्रिया ।

उभे । अनेकशः ।

राजा । [illegible] कथमिव मनोरथमपि न अभिनन्दामि । इति [illegible]

द्वितीया । सुव्वदे । एहि । इमं वुत्तन्तं णिअमव्वावुडाए सउ न्दलाए णिवेदेम्ह । [illegible]

बालः । मुञ्च मं । जाव अज्जुए सआसं गमिस्सं ।

राजा । पुत्रक । मया सहैव मातरमभिनन्दयिष्यसि ।

बालः । मम क्खु तादो दुस्सन्दो । ण तुमं ।

राजा । [illegible] एष विवाद एव प्रत्याययति ।

[illegible]

शकुन्तला । विआरकालेवि पकिदित्थं सव्वदमणस्स ओसहिं सुणिअ ण मे आसा आसि भाअहेएसु । अहवा । जह साणुम दीए आचक्खिदं । तह संभावीअदि एदं ।

राजा । शकुन्तलां विलोक्य अये । सेयमत्रभवती शकुन्तला । यैषा

वसने परिधूसरे वसाना

नियमक्षाममुखी धृतैकवेणिः ।

अतिनिष्करुणस्य शुद्धशीला

मम दीर्घं विरहव्रतं बिभर्ति । २० ॥

शकुन्तला । पश्चात्तापविवर्णं राजानं दृष्ट्वा ण क्खु अज्जउत्तो विअ । तदो को एसो दाणिं किदरक्खामङ्गलं दारअं मे गत्तसंसग्गेण दूसेदि ।

बालः । मातरमुपेत्य । अज्जुए । को एसो पुरिसो मं पुत्तेत्ति आलिङ्गदि ।

राजा । प्रिये । क्रौर्यमपि मे त्वयि प्रयुक्तमनुकूलपरिणामं संवृत्तं । यदहमिदानीं त्वया प्रत्यभिज्ञातमात्मानं पश्यामि ।

शकुन्तला । (आत्मगतं) हिअअ । समस्सस समस्सस । परिच्चत्तमच्छरेण अणुअम्पिदम्हि देव्वेण । अय्यउत्तो क्खु एसो ।

राजा । प्रिये ।

स्मृतिभिन्नमोहतमसो दिष्ट्या प्रमुखे स्थितासि मे सुमुखि ।
उपरागान्ते शशिनः समुपगता रोहिणी योगं ॥ १८१ ॥

शकुन्तला । जेदु जेदु अय्यउत्तो । (इत्यर्धोक्ते वाष्पकण्ठी विरमति ।)

राजा । सुन्दरि ।

वाष्पेण प्रतिषिद्धे ऽपि जयशब्दे जितं मया ।
यत्ते दृष्टमसंस्कारपाटलोष्ठपुटं मुखं ॥ १८२ ॥

बालः । अम्ब । को एसो ।

शकुन्तला । वच्छ । दे भाअहेआइं पुच्छेहि ।

राजा । (शकुन्तलायाः पादयोः प्रणिपत्य ।)

सुतनु हृदयात्प्रत्यादेशव्यलीकमपैतु ते
किमपि मनसः संमोहो मे तदा बलवानभूत् ।
प्रबलतमसामेवंप्रायाः शुभेषु हि वृत्तयः
स्रजमपि शिरस्यन्धः क्षिप्तां धुनोत्यहिशङ्कया ॥ १८३ ॥

शकुन्तला । उट्ठेदु अय्यउत्तो । णूणं मे सुचरिदपडिबन्धअं पुराकिदं तेसु दिअहेसु परिणामसुहं आसि । जेण साणुक्कोसो वि अय्यउत्तो मइ विरसो संवुत्तो । (राजोत्तिष्ठति ।) अह कहं अय्यउत्तेण सुमरिदो दुक्खभाई अअं जणो ।

राजा । उद्धृतविषादशल्यः कथयिष्यामि ।

मोहान्मया सुतनु पूर्वमुपेक्षितस्ते
यो बाष्पबिन्दुरधरं परिबाधमानः ।
तं तावदाकुटिलपक्ष्मविलग्नमद्य
आर्द्रं प्रमृज्य विगतानुशयो भवेयं ॥ १८४ ॥

इति यथोक्तमनुतिष्ठति ।

शकुन्तला । (नाममुद्रां दृष्ट्वा) अज्जउत्त । एदं तं अङ्गुलीअअं ।

राजा । अस्मादङ्गुलीयोपलम्भात्खलु स्मृतिरुपलब्धा ।

शकुन्तला । विसमं किदं णेण । जं तदा अज्जउत्तस्स पच्चअआले दुल्लहं आसि ।

राजा । तेन ऋतुसमवायचिह्नं प्रतिपद्यतां लता कुसुमं ।

शकुन्तला । ण से विस्ससामि । अज्जउत्तो एव्व णं धारेदु ।

(ततः प्रविशति मातलिः)

मातलिः । दिष्ट्या । धर्मपत्नीसमागमेन पुत्रमुखदर्शनेन चायुष्मान्वर्धते ।

राजा । अभूत्संपादितस्वादुफलो मे मनोरथः । मातले । न खलु विदितोऽयमाखण्डलेन वृत्तान्तः स्यात् ।

मातलिः । (सस्मितम्) किमीश्वराणां परोक्षं । एत्वायुष्मान् । भगवान्मारीचस्ते दर्शनं वितरति ।

राजा । शकुन्तले । अवलम्ब्यतां पुत्रः । त्वां पुरस्कृत्य भगवन्तं द्रष्टुमिच्छामि ।

शकुन्तला । हिरिआमि अज्जउत्तेण सह गुरुसमीवं गन्तुं ।

राजा । अप्याचरितव्यमभ्युदयकालेषु । एह्येहि ।

(सर्वे परिक्रामन्ति)

॥ ततः प्रविशत्यदित्या सार्धमासनस्थो मारीचः ॥

मारीचः । (राजानमवलोक्य) दाक्षायणि ।

पुत्रस्य ते रणशिरस्यग्रयायी
दुष्यन्त इत्यभिहितो भुवनस्य भर्ता ।
चापेन यस्य विनिवर्तितकर्म जातं
तत्कोटिमत्कुलिशमाभरणं मघोनः ॥ १८५ ॥

अदितिः । संभावणीअणुभावा से आकिदी ।

मातलिः । आयुष्मन् । एतौ पुत्रप्रीतिपिशुनेन चक्षुषा दिवौकसां पितरावायुष्मन्तमवलोकयतः । तावुपसर्प ।

राजा । मातले । एतौ

प्राहुर्द्वादशधा स्थितस्य मुनयो यत्तेजसः कारणं
भर्तारं भुवनत्रयस्य सुषुवे यद्यज्ञभागेश्वरम् ।
यस्मिन्नात्मभुवः परो ऽपि पुरुषश्चक्रे भवायास्पदं
द्वन्द्वं दक्षमरीचिसंभवमिदं तत्स्रष्टुरेकान्तरम् ॥ १८६ ॥

मातलिः । अथ किम् ।

राजा । (प्रणिपत्य) उभाभ्यामपि वासवानुयोज्यो दुष्यन्तः प्रणमति ।

मारीचः । वत्स । चिरं जीव । पृथिवीं पालय ।

अदितिः । वच्छ । अप्पडिरहो होहि ।

शकुन्तला । दारअसहिदा वो पादवन्दणं करेमि ।

मारीचः । वत्से ।

आखण्डलसमो भर्ता जयन्तप्रतिमः सुतः ।
आशीरन्या न ते योग्या पौलोमीसदृशी भव ॥ १८७ ॥

अदितिः । जाते । भर्तुरभिमता भव । दीर्घायुस्ते पुत्र उभयकुलनन्दनो भवतु । उपविशत ।

[illegible]

शार्ङ्गरवः । [illegible]

दिष्ट्या शकुन्तला साध्वी सदपत्यमिदं भवान् ।
श्रद्धा वित्तं विधिश्चेति त्रितयं तत्समागतम् ॥ [illegible] ॥

राजा । भगवन् । प्रागभिप्रेतसिद्धिः पश्चाद्दर्शनम् । अतो ऽपूर्वः खलु वो ऽनुग्रहः । कुतः ।

उदेति पूर्वं कुसुमं ततः फलं
घनोदयः प्राक्तदनन्तरं पयः ।
निमित्तनैमित्तिकयोरयं क्रम-
स्तव प्रसादस्य पुरस्तु संपदः ॥ १८९ ॥

मातलिः । एवं चिरन्तनाः प्रसीदन्ति ।

राजा । भगवन् । इमामाज्ञाकरीं वो गान्धर्वेण विवाहविधिनोपयम्य कस्यचित्कालस्य बन्धुभिरानीतां स्मृतिशैथिल्यात्प्रत्यादिशन्नपराद्धो ऽस्मि तत्रभवतो युष्मत्सगोत्रस्य कण्वस्य । पश्चादङ्गुलीयकदर्शनादूढपूर्वां तद्दुहितरमवगतो ऽहम् । तच्चित्रमिव मे प्रतिभाति ।

यथा गजो नेति समक्षरूपे
तस्मिन्नतिक्रामति संशयः स्यात् ।
पदानि दृष्ट्वा तु भवेत्प्रतीति-
स्तथाविधो मे मनसो विकारः ॥ [illegible] ॥

मारीचः । वत्स । अलमात्मापराधशङ्कया । संमोहो ऽपि [illegible]

मारीचः । श्रूयतां ।

राजा । अवहितोऽस्मि ।

मारीचः । यदैवाप्सरस्तीर्थावतरणात्प्रत्यक्षवैक्लव्यां शकुन्तलामादाय मेनका दाक्षायणीमुपगता । तदैव ध्यानादवगतोऽस्मि । दुर्वाससः शापादियं तपस्विनी सहधर्मचारिणी त्वया प्रत्यादिष्टा । नान्यथेति । स चायमङ्गुलीयकदर्शनावसानः ।

राजा । सोच्छ्वासं एष वचनीयान्मुक्तोऽस्मि ।

शकुन्तला । स्वगतं । दिट्ठिआ । अकारणपच्चादेसी ण अज्जउत्तो । ण हु मए अत्ताणं सुमरेमि । अहवा । पत्तो मए स क्खु सावो विरहसुण्णहिअआए ण विदिदो । अदो सहीहिं संदिट्ठम्हि । भत्तुणो अङ्गुलीअअं दंसइदव्वंति ।

मारीचः । वत्से । चरितार्थासि । सहधर्मचारिणं प्रति न त्वया मन्युः कार्यः । पश्य ।

शापादसि प्रतिहता स्मृतिरोधरूक्षे
भर्तर्यपेततमसि प्रभुता तवैव ।
छाया न मूर्छति मलोपहतप्रसादे
शुद्धे तु दर्पणतले सुलभावकाशा ॥ १८१ ॥

राजा । भगवन् । अत्र खलु मे वंशप्रतिष्ठा । इति बालं हस्तेन गृह्णाति

मारीचः । तथाभाविनमेनं चक्रवर्तिनमवगच्छतु भवान् । पश्य ।

रथेनानुद्घातस्तिमितगतिना तीर्णजलधिः
पुरा सप्तद्वीपां जयति वसुधामप्रतिरथः ।

इहायं सत्त्वानां प्रसभदमनात्सर्वदमनः

पुनर्यास्यत्याख्यां भरत इति लोकस्य भरणात् ॥ ३३ ॥

राजा । भगवता कृतसंस्कारे सर्वमस्मिन्वयमाशास्महे ।

अदितिः । भगवन् । [illegible] द्रा

व [illegible] [illegible] । [illegible] मेनका इह कृत्वा [illegible]

[illegible] तिष्ठदु ।

शकुन्तला । (आत्मगतम्) [illegible] ।

मारीचः । तपःप्रभावात्प्रत्यक्षं सर्वमिदं तत्रभवतः ।

राजा । अतः खलु मम नातिक्रुद्धो मुनिः ।

मारीचः । तथाप्यसौ प्रियमस्माभिः श्रावयितव्यः । कः कोऽत्र

भोः ।

शिष्यः । भगवन् । अयमस्मि ।

मारीचः । गालव । इदानीमेव विहायसा गत्वा मम वचनात्

तत्रभवते कण्वाय प्रियमावेदय । यथा । पुत्रवती शकुन्तला तच्छाप

निवृत्तौ स्मृतिमता दुष्यन्तेन प्रतिगृहीतेति ।

शिष्यः । यदाज्ञापयति भगवान् । (इति निष्क्रान्तः)

मारीचः । वत्स । त्वमपि स्वापत्यदारसहितः सख्युराखण्डलस्य

रथमारुह्य ते राजधानीं प्रतिष्ठस्व ।

राजा । यदाज्ञापयति भगवान् ।

मारीचः । अपि च ।

तव भवतु बिडौजाः प्राज्यवृष्टिः प्रजासु

त्वमपि विततयज्ञः स्वर्गिणः प्रीणयालं ।

युगशतपरिवर्तानेवमन्योन्यकृत्यै-

र्नयतमुभयलोकानुग्रहश्लाघनीयैः ॥ ११३ ॥

राजा । भगवन् । यथाशक्ति श्रेयसे यतिष्ये ।

मारीचः । वत्स । किं ते भूयः प्रियमुपकरोमि ।

राजा । अतः परमपि प्रियमस्ति । यदिह भगवान्प्रियं कर्तुमिच्छति । तर्हीदमस्तु भरतवाक्यम् ।

प्रवर्ततां प्रकृतिहिताय पार्थिवः

सरस्वती श्रुतिमहतां महीयताम् ।

ममापि च क्षपयतु नीललोहितः

पुनर्भवं परिगतशक्तिरात्मभूः ॥ ११४ ॥

इति निष्क्रान्ताः सर्वे

॥ सप्तमोऽङ्कः ॥

॥ समाप्तमिदमभिज्ञानशकुन्तलं नाम नाटकं ॥

॥ शुभं भूयात् ॥

IMPERIAL LIBRARY